

οὐδὲ εἰς κεφάλαιον καταλογίζονται.] Τοῦ αὐτοῦ. Οἱ γὰρ ὑπὲρ ἡμεκατοστῆν τόκοι καταβληθέντες οὐ δευτερεύουσι μὲν, εἰς κεφάλαιον δὲ καταλογίζονται. [Sch. f. III. 465.]

γγ'. 'Οἱ) ἀνεπερώτητος τόκος ἀπαίτησιν μὲν οὐκ ἔχει, ἐνεχύρου δὲ ὄντος^{κ)} δίδωσι τῷ δανειστῇ παρακατάσχεσιν, ἐὰν συμφωνήσῃ· τότε μέντοι, ὅτε καὶ ἐπὶ τόκῳ τὸ ἐνέχυρον ὑπετέθη. ἔξεστι δὲ προσυμφωνεῖν, ἵνα, ἐὰν μὴ καταβληθῇ εἰςὼ τυχὸν ἐνιαυτοῦ τὸ κεφάλαιον καὶ ὁ τόκος, μεῖζων τόκος ἐξέλκον τὸν καιροῦ καταβληθῇ. ἐὰν οὖν δανεισάμενός τις καὶ συμφωνήσας τόκον, ὑπέθετο καὶ τὸ ἐνέχυρον ἐπὶ τῷ τόκῳ, ὑπερχρονίας δὲ γενομένης μεῖζονα τόκον ἐπηγγέλατο καταβαλεῖν, καὶ οὐ συμφωνήσας, ὑποκείσθαι τὸ ἐνέχυρον ἐπὶ τῇ προσθήκῃ τοῦ τόκου, οὐ καλῶς παρακρατεῖται τὸ ἐνέχυρον.¹⁾

ὁ ἀνεπερώτητος τόκος] Θεοδώρου. Τὸ δοθὲν ἐπὶ τῆς χρεῖς ἐνέχυρον οὐ παρακρατεῖται ἐπὶ τοῖς τόκοις χωρὶς συμφωνίου, δηλονότι εἰ μὴ ἔγκωπόν ἐστι. τοῦτο νόμιον ἐξωθεν. εἰ δὲ συμφωνίον προβῆ, καλῶς διακατέχεται καὶ ἐπὶ τοῖς συμφωνουμένοις τόκοις τὸ ἐνεχυραζόμενον, ὡς φησὶν ἡ ββ'. διατ. τοῦ προκειμένου τιτ. ἦτοι κεφ. ξδ'. ἀνάγνωθι δὲ καὶ τὴν ιδ'. καὶ τὴν γγ'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ. ἦτοι κεφ. ξβ'. καὶ ο'. καὶ ἴσθι, ὅτι κείται ἐν βιβ. ἡ. τιτ. κς'. διατ. α'. ἦτοι βιβ. κς'. τιτ. ης. κεφ. ις'. ὅτι δυνατὸν παρακρατεῖσθαι τὸ ἐνέχυρον καὶ ἐφ' ᾧ μὴ ἐδόθη πρῶτον χρεῖσι. [Sch. g. III. 465. sq.]

Ὁ δὲ ἀνεπερώτητος ἀπαίτησιν μὲν οὐκ ἔχει, εἰ μὴ ἐπὶ πτόλεως δανειζούσης, ὡς κεφ. λ'. καὶ ἐπὶ δημοσίου. καὶ ζήτη κεφ. γγ'. καὶ τὴν ἐκεῖ τοῦ Παλαιοῦ παραγραφῆν. καὶ ἐπὶ κροπῶν, ὡς κεφ. νθ'. ἀνάγνωθι καὶ τιτ. δ'. κεφ. ε'. περὶ τὰ μῆσα. [Sch. g. III. 466.]

παρακατάσχεσιν] Θαλελαίου. Οὕτως οὖν νόμιον καὶ τὸ ἐν τῇ πινγεραιτικῇ κείμενον, ὅτι παρακρατεῖ τὸ ἐνέχυρον ὑπὲρ τῶν ἀνεπερώτητων τόκων. ἐν μέντοιγε τῇ υποθηκῆσιν ἐν τῷ ἡ. διγ. τοῦ β. τιτ. ἦτοι βιβ. κς'. τιτ. γ'. κεφ. ἡ. θυνομύσιον νόμιμον εἴρηται, ὅτι κἂν ἀτοκὴ δανείσῃ τις, ἔξεστιν αὐτῷ ἀπὸ τῶν κροπῶν τοῦ ἐνεχυρασθέντος πράγματος τόκους παρακατασχεῖν πρὸς τὸ νόμιμον μέτρον, τουτέστι μέχρι ἡμεκατοστῆς. [Sch. h. III. 466.]

ἐὰν συμφωνήσῃ] Τοῦ αὐτοῦ. Εἰ γε συνέδοξεν, ὑποκείσθαι τὰ ἐνέχυρα ἐπὶ τούτῳ τῷ τόκῳ. σημείωσαι οὖν τὸ νόμιμον, ὅτι, ἐὰν μὴ ἤτις τούτο συμφωνήσῃ, οὐ δοκεῖ κατὰ πρόληψιν καὶ ἐπὶ τοῖς τόκοις ὑποκείσθαι τὸ ἐνέχυρον. σημείωσαι δὲ, ὅτι ἀγωγή μὲν ἐπὶ τῷ ἐνεχύρῳ οὐκ ἔχει, κἂν συμφωνήσῃ ὑποκείσθαι αὐτὸ ἐπὶ τοῖς τόκοις, μόνον δὲ παρακατάσχεσιν. κἀκεῖνο δὲ σημείωσαι, ὅτι ἡ διαταξὶς ἐπὶ τῶν ἀνεπερώτητων τόκων ἠθέλησε γενέσθαι συμφωνίον ἰδικόν, ὡς τε ὑποκείσθαι ἐπὶ τόκοις τὸ ἐνέχυρον· ἐπὶ γὰρ τῶν ἐξ ἐπερωτήσεως τόκων οὐδαμῶς τὸ ἰδικόν συμφωνίον παρ' οὐδενὶ τῶν ρωμαίων ἐξητήθη. [Sch. i. III. 466.]

προσυμφωνεῖν] Τοῦ αὐτοῦ. Ἐπαγγέλλεσθαι, μὴ ἐπερωτᾶσθαι, ἐπεὶ εὐρίσκειται ἐξ ἐπερωτήσεως ὁ τόκος. περὶ δὲ τοῦ συμφωνίου τούτου τοῦ τῶν τόκων ἀύξοντος τῆς ὑπερχρονίας εἴρηται ἐν τῷ α. διγ. τοῦ κς'. βιβ. κἀκεῖ γὰρ συμφωνίον θεματίζει περὶ τῆς τόκου προσθήκης, καὶ λέγει, ὅτι καὶ ἀπὸ συμφωνίου δυνατὸν προστεθῆναι τόκον. [Sch. k. III. 466.]

μεῖζων τόκος — καταβληθῆ] Μεῖζων μὲν τοῦ συμφωνηθέντος ἐλάττονος, μέχρι δὲ τοῦ νομίμου τόκου. καὶ ζήτη κεφ. μδ'. καὶ ξβ'. [Sch. l. III. 467.]

2) neque in sortem computantur] Eiusdem. Usurae enim supra dimidiam centesimae solutae non repetuntur, sed in sortem imputantur.

LIII. Usurae in stipulationem non deductae¹⁾ L. 4. C. IV. 32. peti quidem non possunt, sed si pignus datum sit, pignoris retentio²⁾ conceditur creditori, si conveniret³⁾: tunc scilicet, cum et in usuras pignus acceptum sit. Licet autem ante convenire⁴⁾, ut, si sors intra annum verbi causa cum usuris non solvatur, ex eo tempore usurae maiores pendantur⁵⁾. Itaque si quis, cum mutuum pecuniam acciperet, et usuras pacto promitteret, etiam usurarum nomine pignus obstrinxerit, ex intervallo autem maiores se praestitutum repromiserit, nec tamen convenerit, ut pignus etiam ob hoc usurarum additamentum teneretur, non recte pignus retinet⁶⁾.

1) usurae in stipulationem non deductae] Theodori. Pignus ob aliquod debitum datum non retinetur usurarum nomine citra pactum, nisi fructum ferat. Hoc extrinsecus disce. Si vero pactum praeciserit, recte pignus retinetur pro usuris placitis, ut ait const. 22. tituli propositi, seu cap. 69. Lege et const. 14. et 23. huius tituli, seu cap. 62. et 70. Et scias, in lib. 8. tit. 26. const. 1. seu lib. 25. tit. 8. cap. 16. haberi, pignus retineri posse etiam ob id debitum, cuius nomine prius non erat datum.

Usurae in stipulationem non deductae peti non possunt, nisi cum civitas mutuum pecuniam dederit, ut cap. 30. et fiscus. Et quaere cap. 43. et ibi Antiqui adnotationem. Et in fructibus creditis, ut cap. 59. Lege et tit. 4. cap. 5. circa medium.

2) pignoris retentio] Thalelaei. Sic igitur intellige et quod habetur in tit. de pigneratitia actione, pignus retineri posse ob usuras in stipulationem non deductas. In tit. tamen 2. de hypothecaria dig. 8. seu lib. 25. tit. 3. cap. 8. mirabile ius continetur, ut liceat ei, qui sine usuris crediderit, de fructibus rei pigneratae usuras retinere ad modum legitimum, id est, ad dimidiam centesimae.

3) si conveniret] Eiusdem. Si quidem conveniret, ut harum usurarum nomine pignus obstrictum esset. Nota igitur ex hoc loco, nisi hoc nominatim convenerit, non videri pignus ex praesumptione usurarum etiam nomine teneri. Nota autem, licet convenerit, ut pro usuris pignus teneretur, eo nomine creditorem actionem non habere, sed tantum retentionem. Illud quoque nota, cum usurae in stipulationem deductae non sunt, constitutionem speciale pactum desiderare, ut pro usuris pignus obstrictum sit: nam in usuris ex stipulatione debitis nullus iureconsultorum speciale pactum quaesivit.

4) ante convenire] Eiusdem. Repromittere, non spondere: alioquin ex stipulatu usura deberetur. De pacto autem, quo augentur usurae futuri temporis, si tempore statuto solutum non erit, dictum est in dig. 1. lib. 21. Ibi enim ponit pactum interpositum de usurarum adiectione, atque, pacto usuras augeri posse.

5) usurae maiores pendantur] Maiores his, de quibus convenit, intra tamen legitimum modum. Et quaere cap. 44. et 62.

1) L. 4. C. h. t. legitur et in Syn. p. 248. quae incipit: ὁ γὰρ ἀνεπ. κ. τ. λ. κ) Syn. ἐνέχυρον δὲ ὄντως. Leuncl. in marg. ἐνέχυρον δὲ ὄντων. 1) In Syn. p. 249. scholium Anatolii huic loco subiicitur, a Basilicis Fabroti alienum hoc: Ἀνατόλιος. Ἐπὲρ τῶν τόκων, κἂν ἀπὸ συμφωνίου ὡσι, κατεχέσθω τὸ ἐνέχυρον· ὅταν μέντοι καὶ ἐπὶ τοῖς τόκοις ἰδικῶς ὑπετέθη. ὁ καταβληθεὶς ἀρρεωδότητος τόκος πρὸ συμπληρώσεως τοῦ χρόνου οὐ δευτερεύεται. ὁμοίως ὁ συμφωνηθεὶς τόκος οὐ μεθοδεύεται· δηλονότι δὲ, εἰ μὴ ὑπεσθῆναι ἐνέχυρον, κατὰ τὴν β'. καὶ δ'. διατάξεν [τοῦ] πρώτου τιτ. ἐνέχυρον γὰρ ὄντως, ἔχει παρακατάσχεσιν ὁ δανειστής ἐπὶ τῷ συμφωνηθέντι τόκῳ, κἂν τὸ ἐνέχυρον ἥτιόν ἐστι τοῦ χρέους. Anatolius. Pro usuris, licet ex pacto sint, pignus retineatur: modo etiam usurarum nomine specialiter sit obligatum. Usurae indebitae ante impletum tempus solutae non repetuntur. Similiter usurae pacto promissae non petuntur: scilicet si pignus non subsit, secundum constit. 2. et 4. tit. 1. Nam si pignus datum est, creditor retentionem habet ob usuras pacto promissas, licet pignus debito vilius sit.

οὐ καλῶς παρακρατεῖται] Τοῦ αὐτοῦ. Ἰδοὺ καὶ ἐνταῦθα δεικνύσιν ἢ διατάξεις, ὅτι περὶ παρακρατασέσεως τὸ πᾶν τρακαίῃζεται. [Sch. m. III. 467.]

L. 5.
C. IV. 32. νδ'. Ὁ μείζονα τόκον ἐπερωτηθεῖς, τουτέστιν ἡμικατοστιαῖον, ἐλάττονα δὲ καταβαλὼν ἐπὶ πολὺν χρόνον, τουτέστιν ἀπὸ τρίτου δωδεκάτου ἑκατοστῆς, ὃ ἐστι πεντασὺγγιον, δοκεῖ σιωπηρῶς σύμφωνον ἔχειν τοιοῦτον, ὥστε ἐλάττονα τόκον καταβαλεῖν.

ὁ μείζονα τόκον ἐπερωτηθεῖς] Θεοδώρου. Ὁ ὁμολογήσας μείζονας τόκους, εἰ καταβάλλῃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἥτιονας, δοκεῖ πακτεύειν, ὥστε μὴ δοῦναι τοὺς μείζονας ἐπιτόκους. φησὶ γὰρ ἡ γ'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ. ἦτοι κεφ. νζ'. ὡς ὁ δανειστής λαβὼν ἥτιονας τόκους ἀντὶ μείζονων ἐπὶ χρόνον, εἰς τὸν ἐφεξῆς καιρὸν προκριματίζεται. ἰστέον δὲ, ὅτι δηλοῖ ἡ ζ'. διατ. τοῦ αὐτοῦ τίτλου, ὡς ἔαν ὁ δανειστής λάβῃ ἐπὶ χρόνον τινά, οὐς^{m)} χρεωστῆται τόκους, οὐ προκριματίζεται τὸν δεβίτωρα εἰς τὸν μετ' αὐτὸν καιρὸν. [Sch. n. III. 467.]

Θαλελαίου. Ἀντιγράφαι ἢ διατάξεις ἐν φάκτῳ τοιοῦτω. ἄνηθός τις εἶχε θεῖαν πύλας παρὰ πατρός· αὐτὴν καταβαλοῦσα τοὺς ἀπὸ τρίτης δεκάτηςⁿ⁾ ἑκατοστῆς τόκους. μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησεν ἢ γυνὴ ἐπὶ τῷ ἀνήθῳ τούτῳ κληρονόμος. οἱ δὲ τῆς πόλεως προνοοῦντες ἐκίνουν βουλόμενοι τὸν ἐπὶ τῇ ἐπερωτηθεῖ τόκον ἀπαιτῆσαι. καὶ ἀντιγράφει ἢ διατάξεις τοῖς ἐπιτρόποις τοῦ ἀνήθου οὕτως· Κατὰ τοῦ δανειστοῦ μείζονας τόκους ἐκ τῆς ἐπερωτήσεως ἀπαιτοῦντος ἔαν ἀποδεκνῆται ἐπὶ ῥητῶν ἐνιαυτῶν ἐλαττονας μετὰ ταῦτα ἀπαιτήσας, χορηγίος ἐστὶν ἢ τοῦ πάκτου παραγραφή. κατὰ ταῦτα τὸν δύνανται^{m)} ἀσφαλίσασθαι τὴν πουπιλλαρίαν δικῆν ὑπεναγνίαν τῶν συνδικῶν τῆς πόλεως τῶν τοὺς τόκους μείζονας ἀπαιτοῦντων ἐκ τοῦ χειρογράφου, ἔαν ἀποδείξῃτε αἰεὶ πεντασὺγγιούς τὴν πρὸς πατρός θεῖαν τὴν μετέωρον πουπιλλῶν, ἥτις μείζονας τόκους ἐπρωτηθήθη, καταβεβλημένα. καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. σημείωσαι δὲ, ὅτι τὸ πάκτον τοῦ τὰ πολιτικὰ διοικούντος δύνανται ἀντικεῖσθαι τῇ πόλει. εἰ γὰρ μὴ τὸ ἰδικῶς συμφωνηθῆν, ἀλλὰ τὸ σιωπηρῶς νοούμενον πάκτον ἀντικεῖται τῇ πόλει, πολλῶν πλέον τὸ φανερῶς ἐκφωρηθῆν αὐτὴν ἀδικήσει. [Sch. n. III. 467.]

ἐπὶ πολὺν χρόνον] Τὸν πολὺν χρόνον ἐν βιβ. κ'. τιτ. α'. κεφ. νζ'. ἀντὶ δύο ἐνιαυτῶν ἐδέξατο. [Sch. o. III. 467.]

Θαλελαίου. Ὡς περὶ γὰρ ὁ χρόνος συνίσταται δίκαιον, ὡς ἐπὶ τῶν δουλειῶν ἔγνωσ, οὕτως καὶ ἀναίρει δίκαιον ὁ χρόνος, ὡς ἐπὶ τούτου τοῦ θεμάτος. ὁ δὲ χρόνος οὐχ ὄρισται, ἀλλὰ τοῦ δικάζοντος ἐστὶ πρὸς τὸ φανερόμενον αὐτῷ δίκαιον ὀρίσαι τὰ περὶ τούτου. [Sch. o. III. 467.]

ἀπὸ τρίτου δωδεκάτου ἑκατοστῆς] Ἦγουν ἑ. οὐγγίαις. ἢ γὰρ ἑκατοστὴ τέμνεται εἰς δαδέκα οὐγγίας, ἢ τὸ τρίτον τέσσαρα, ἢ τὸ δωδέκατον μία. [Sch. p. III. 468.]

δοκεῖ σιωπηρῶς σύμφωνον] Τοῦ αὐτοῦ. Σύμφωνον γὰρ δύνανται γενέσθαι περὶ τοῦ μὴ ἀπαιτῆσθαι πλείονα τόκον καὶ ἅμα κληθῆναι. [Sch. q. III. 468.]

L. 6.
C. eod. νε'. Ἐὰν ὁ δανειστής προσαγόμενον τὸ χρέος ἀνελλιπῶς μετὰ τῶν τόκων παρὰ τοῦ χρεώστου μαρτύρων παρόντων μὴ βουληθῇ δέξασθαι, ὁ δὲ μετὰ τὸ προσαγαγεῖν σφραγίσας ἀπόθῃται, οὐκέτι λοιπὸν τοῦ μετὰ ταῦτα χρόνου τόκον ἀναγκάζεται παρασχεῖν. εἰ δὲ ἄπεισιν ὁ δανειστής, δεῖ τῷ ἄρχοντι προσείναι.

ἔαν ὁ δανειστής] Θεοδώρου. Τοῦ δανειστοῦ τὸ χρέος μὴ δεχομένου, εἰ ἀπόθῃται τοῦτο ὁ δεβίτωρ, τῶν τόκων ἀπαλλάσσεται. ὁμοίως φησὶν ἡ ιθ'. διατ. τοῦ παρόντος τιτ. ἦτοι κεφ. ζε'. προστεθειμένη, ὡς εἰ διαμαρτύρηται τὸν δανειστὴν ὁ χρεώστης, καὶ τότε ἀπόθῃται τὸ χρέος ἐν δημοσίῳ τόπῳ, ἢ ἀπώλεια αὐτοῦ τῷ δανειστῇ ἐγκινδυνεύεται. ἀνάγνωθι τὴν θ'. διατ. τοῦ προκειμένου τίτλου, ἦτοι κεφ. νζ'. καὶ μείνησο τῆς ι'. διατ. τοῦ κδ'. τιτ. τοῦ παρόντος δ'. βιβ. ἦτοι βιβ. κέ'. τιτ. α'. κεφ. νγ'. τὸ τέλος, εἰπούσης, ὅτι καὶ τῆς προσωπικῆς ἀγωγῆς ἀπαλλάσσεται ὁ χρεώστης μετὰ τὴν τοῦ χρέους ἀπό-

6) non recte pignus retinet] Eiusdem. Ecce hoc loco etiam constitutio ostendit, toto hoc capite agi de pignoris retentione.

LIV. Qui maiores usuras promisit¹⁾, hoc est, semisses, minores autem longo tempore²⁾ praestitit, hoc est quincunces³⁾, videtur tacite pactus⁴⁾, ut minores usurae solverentur.

1) qui maiores usuras promisit] Theodori. Qui maiores usuras promisit, si per longum tempus minores solvit, videtur pacisci, ne amplius maiores usuras solvat. Constitutio enim 8. huius tit. seu cap. 57. ait, creditorem, qui minores usuras pro maioribus per aliquod tempus accepit, in futurum tempus sibi praeiudicare. Sciendum autem est, constitutione 7. eiusdem tit. ostendi, si creditor per aliquod tempus usuras accepit, quae sibi non debebantur, eum in futurum debitori non praeiudicare.

Thalelaei. Rescripta est constitutio in facto tali. Pupillus quidam amitam habuit, quae mutuum pecuniam acceperat a civitate sub usuris semissibus: diu autem quincunces solvit. Postea mulier decessit, hoc pupillo herede relicto. Civitatis administratores usuras maiores ex stipulatu petebant. Et constitutio pupilli tutoribus ita rescribit. Adversus creditorem usuras maiores ex stipulatu petentem, si probetur per certos annos minores postea petiisse, utilis est pacti exceptio. Secundum haec igitur tueri causam pupillarem potestis adversus defensores civitatis maiores usuras petentes ex cautione, si probaveritis, semper quincunces amitam pupillorum vestrorum, quae maiores promiserat, exsolvisse. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Nota autem, pactum eius, qui res civitatis administrat, civitati opponi posse. Si enim pactum non specialiter interpositum, sed quod tacite intelligitur, civitati opponitur, multo magis, quod evidenter expressum est, ei nocet.

2) longo tempore] Longum tempus lib. 20. tit. I. cap. 56. pro biennio accepit.

Thalelaei. Quemadmodum enim tempus ius constituit, ut in servitutibus didicisti, sic et tempus ius perimit, ut in hoc themate. Tempus autem non definitum est, sed iudicis est, prout aequum ei videbitur, illud definire.

3) quincunces] Quincunces. Centesimā enim dividitur in uncias duodecim, quarum tertia pars quatuor uncias efficit, duodecima autem unam.

4) videtur tacite pactus] Eiusdem. Pactum enim expressum et tacitum fieri potest de non petendis maioribus usuris.

LV. Si creditor¹⁾ debitum totum cum usuris a debitore sibi oblatum testibus praesentibus²⁾ accipere noluerit, ille autem postquam obtulit, pecuniam obsignatam deposuerit, usuras temporis postea currentis praestare non amplius cogitur. Si vero creditor abfuerit, Praeses adendus est.

1) si creditor] Theodori. Creditore debitum non accipiente, si debitor illud deposuerit, usuris liberatur. Similiter ait constitutio 19. huius tituli, seu cap. 66. hoc addens, si debitor testato creditori denuntiaverit, et in loco publico debitum deposuerit, periculum eius ad creditorem pertinere. Lege constit. 9. tituli propositi seu cap. 57. et memineris constit. 10. tit. 24. huius libri 4. seu lib. 25. tit. 1. cap. 53. in fine, qua dicitur, debitorem personali actione liberari post debiti depositionem. Libro autem 8. tit. 13. const. 20. seu

m) Fabr. in marg. addit οὐ. n) Lege δωδεκάτης. nn) Lege δύνασθε.

θῆσιν. κείται δὲ ἐν τῷ η'. βιβ. τίτ. ιγ'. διατ. κ'. ἦτοι βιβ. κς'. τίτ. β'. κεφ. νζ'. ὡς ἀπαιτεῖ τὰ ἐνέχυρα αὐτοῦ διὰ τῆς πινγερατικίας. [Sch. r. III. 468.]

Θὲς γάρ, ὅτι ἐπὶ ἐνέχυρον^{ο)} ἐδανείσατο καὶ ἐβούλετο ὡς προσεγγυῶν ἐκδικῆσαι τὸ ἐνέχυρον. μὲνησο δέ, τί εἴρηται σοι περὶ τούτου ἐν τῷ βιβ. τῶν δὲ ἑβέβους β'. ἦτοι βιβ. κς'. τίτ. α'. ὅτι ὀφείλει καὶ νῦν προσαγαγεῖν τὸ χρέος. [Sch. r. III. 468.]

μαρτύρων παρόντων] Καίτοιγε ἐν τῇ β'. διατ. ἦτοι κεφ. κ'. ἐνθα περὶ τοῦ ἀγοραστοῦ διελέγετο, οὐκ εἶπε μαρτύρων παρόντων. πλὴν οὕτως ὀφείλομεν κἀκείνην νοεῖν τὴν διάταξιν. [Sch. s. III. 468.]

Σημειῶσαι, ὅτι καὶ αὕτη καὶ ἡ δευτέρα διάταξις ἦτοι τὸ κ'. κεφ. οὐκ ἀπήρτησεν ἐν νωφ' πάντως ἀποθῆσθαι τινά. [Sch. s. III. 468.]

νζ'. Ὁ^{οο)} δανειστής ὀφείλει δεικνύειν καὶ τὸ χρέος, καὶ τὴν τῶν τόκων ἐπερωτήσιν. τὸ γὰρ ἐπὶ τινα χρόνον ἀπὸ συναίνεσεως τόκους αὐτὸν^{ρ)} λαβεῖν οὐ ποιεῖ πρᾶξιμα τῷ χρεώστῃ^{η)}.

ὁ δανειστής ὀφείλει δεικνύειν] Θεοδώρου. Ὁ δανειστής ὀφείλει δεικνύειν, ὅτι χρεωστῆται κεφάλαιον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τόκους. εἰ γὰρ πρὸς καιρὸν λάβῃ τοὺς μὴ δόξαντας τόκους, οὐ προκοματίζει τὸν χρεώστην εἰς τὸ μετέπειτα μὲνησο τῆς α'. διατ. τοῦ ιθ'. τίτ. τοῦ παρόντος δ'. βιβ. ἦτοι τοῦ λε'. κεφ. τοῦ α'. τίτ. τοῦ μβ'. βιβ. ἀνάγνωθι βιβ. η'. τίτ. μβ'. διατ. ιε'. ἦτοι βιβ. κς'. τίτ. ε'. κεφ. οηγ'. [Sch. t. III. 468.]

Τὸ κατὰ πόδας. Ὁ δανειστής διὰ τῶν οἰκείων συμβολαίων ἀποδεικνύειν ὀφείλει, ἅπερ ἐπιζητεῖ, καὶ τόκους αὐτῶν ἐπερωτηθῆναι, εἰ δύναται. οὐδὲ γὰρ εἴ ποτε ἀπὸ συναίνεσεως παρεσχέθησαν, ἐνοχρὴν συνιστώσι. καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. εἴρηται δὲ ἐν αὐτῷ τὸ περὶ συναίνεσεως, ἢ ὅτι ἐξ ἀρχῆς συνεφωνήθη περὶ τόκων, καὶ ταῦτα καλεῖ συναίνεσιν ἢ διατάξις^{η)} ἢ ὅτι ὁ χρεώστης ἀφ' ἑαυτοῦ κατέβαλε τόκον ἐκουσίως. βέλτιον δὲ τοῦτο νοῆσαι περὶ τοῦ ἀπὸ συμφωνίας τόκου. σημειῶσαι οὖν, ὅτι τὸ μὲν λαβεῖν ἐλάττονας τόκους βλάπτει τὸν δανειστὴν^{ρ)} τὸ δὲ τὸν χρεώστην δοῦναι τόκους οὐδὲν αὐτὸν ἀδικεῖ. [Sch. t. III. 468. sq.]

νζ'. Ὁ δανειστής ἐπὶ τινα χρόνον ἐλάττονας τόκους λαβῶν, πρᾶξιμα πάσχει ἐπὶ τοῖς ἐπερωτηθῆσι τόκοις. τὸ δὲ ἔξιμα αὐτῆς τοιοῦτον. δανείσας τις καὶ ἐλάττονα τόκον ἐπερωτήσας, ἐξ ὑπερχρονίας δὲ πλείονα, ἐνστάσης τῆς προθεσμίας δέον πλείονα τόκον ἐπιζητῆσαι ἔμεινε τὸν ἐλάττονα λαμβάνων. ἢ τοίνυν διάταξις φησιν, αὐτὸν πρᾶξιμα παθεῖν ἐπὶ τῇ τῶν τόκων ἀπαιτήσει.

ἐλάττονας τόκους λαβῶν] Ἦν γὰρ ὁ πρωτότυπος ἀπὸ τρίτης ἑκατοστῆς, ἢ δὲ προσθήκη εἰς ἡμικατοστήν. οὕτως γὰρ εἴρηται καὶ ἐν τῷ θ'. διγ. τοῦ κβ'. βιβ. [Sch. u. III. 469.]

Πρόσεχε, ὅτι ἐν τῇ ε'. διατάξει ἤτοι πρὸς ἐδόθη τὸ ἐπὶ πόκων χρόνον. ἐνταῦθα δὲ οὐδὲν τοιοῦτον εἶπε. μᾶλλον οὖν ἀρκεῖ, προσάπαξ ἢ δεύτερον λαβεῖν αὐτὸν τοὺς ἐλάττονας τόκους. [Sch. u. III. 469.]

lib. 25. tit. 2. cap. 57. dicitur, eum pignoratitia actione pignus repetere.

Finge enim, eum sub pignoribus mutuam pecuniam accepisse, et oblato debito pignus vindicare voluisse. Memineris vero eorum, quae hac de re dicta sunt lib. 2. de rebus seu lib. 25. tit. 1. eum nunc quoque debitum offerre debere.

2) testibus praesentibus] Atque in constit. 2. seu cap. 51. ubi de emtore agitur, non dixit, *testibus praesentibus*. Verum sic eam quoque constitutionem intelligere debemus.

Nota, neque hanc, nec secundam constitutionem seu cap. 51. exigere, ut aliquis in sacris aedibus deponat.

LVI. Creditor probare debet¹⁾ et debitum, et usurarum stipulationem. Neque enim quod per alium quod tempus ex consensu usuras acceperit, debitori praeiudicium affert. L. 7. C. IV. 32.

1) creditor probare debet] Theodori. Creditor probare debet, sortem et usuras sibi deberi. Nam si ad tempus usuras, de quibus non convenerat, acceperit, in posterum debitori non praeiudicat. Memineris const. 1. tit. 19. huius libri 4. seu cap. 35. tit. 1. lib. 22. Lege lib. 8. tit. 42. const. 15. seu lib. 26. tit. 5. cap. 123.

Τὸ κατὰ πόδας. Creditor instrumentis suis probare debet, quae desiderat, et usuras se stipulatum, si potest. Nec enim si aliquando ex consensu praestitae sunt, obligationem constituunt. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Dicitur autem in eo, ex consensu, vel quia ab initio convenerat de usuris pendendis, et haec consensum vocat constitutio: vel quia debitor per se sponte usuras solverat. Melius autem intelligemus de usuris ex pacto praestitis. Nota igitur, si creditor minores usuras acceperit, hoc ei officere: sin autem debitor eas praestiterit, nihil hoc ei nocere.

LVII. Creditor, qui per aliquod tempus minores usuras accepit¹⁾, praeiudicium patitur in usuris promissis. Species autem huius constitutionis haec est. Quidam cum pecuniam mutuam daret, minores usuras stipulatus est, et nisi intra certum tempus debitor solvisset, maiores. Post diem statutum cum maiores petere deberet, minores accipere perseveravit. Constitutio igitur ait, eum sibi praeiudicasse in usuris exigendis. L. 8. C. eod.

1) minores usuras accepit] Principalis enim usura erat tertia centesima, accessio autem dimidia centesima. Sic enim dicitur et in dig. 9. lib. 22.

Observa in constitutione 5. nominatim adiectum, *longo tempore*. Hoc loco autem nihil tale dixit. Sufficit igitur, semel aut iterum minores usuras eum accepisse.

ο) Malim ἐνεχύρου. οο) L. 7. C. h. t. iisdem verbis legitur in Syn. p. 249. et apud Harm. III. 7. §. 14. Aliis verbis legitur in Sch. u. Enantioph. ad Basil. XXIII. 3. cap. 6. Fabr. T. III. p. 412. ὁ κρεδύτωρ οἰκείους ἰστορουμένους δεικνύτω τὸν τόκον ἐπερωτηθῆναι· οἱ γὰρ ἐκ συμφώνου καταβληθέντες ἐπὶ τινα χρόνον οὐ συνιστῶσιν ἐνοχρῆν. ρ) αὐτὸν δεest apud Harm. q) Huic loco in Syn. p. 249. subiicitur scholium a Basilicis Fabroti alienum, quod pertinet ad verba ὀφείλει δεικνύειν. Verba eius haec sunt: ὅτι κατέβαλε πρὸς τὸν χρεώστην, καὶ ὅτι τόκους ἐπερωτήσῃ (leg. ἐπερωτήσῃ). εἰκὸς γὰρ, τινὰ καὶ τόκους ἐπὶ χρεωσθητοῖς καταβαλεῖν, ἢ μὴ συμφωνηθέντας καταβληθῆναι. αὐτὸς οὖν μαρτυρεῖται τῇ ουστάσει τῆς ἐπερωτήσεως ὁ ὀφείλων λαβεῖν, διὰ τὸν κανόνα τὸν λέγοντα· παρακατεχέσθω μὲν τὸ ἐνέχυρον ὑπὸ (Leuncl. in marg. υπὲρ) τῶν ἀπὸ συμφωνίας τόκων. εἰ μὲντοι μὴ τόκους, ἀλλὰ πρόστιμον συνεφωνήθη, μηδὲ ἀπαιτήσις ἔστω, μηδὲ τοῦ ἐνεχύρου περικατάσχεσις (Leuncl. in marg. παρακατάσχεσις). Se debitori numerasse, et usuras esse stipulatum (praemittite probare debet). Est enim verisimile, aliquem etiam usuras ob debita solvisse, vel ex pacto non promissas solutas esse. Ipse igitur, qui accipere debet, probat stipulationem intervenisse, propter regulam, qua dicitur: Pignus quidem usurarum ex pacto promissarum nomine retinetur. Verum si non de usuris, sed de poena convenerit, nec petitio, nec retentio pignoris esto.

L. 9. C. IV. 32. νη'. Ὁ δανεισάμενος ἐπὶ ἐλάττονι τόκῳ, καὶ συμφωνήσας μείζονα τόκον ἐξ ἀγνωμοσύνης, ἐὰν μὴ αὐτὸς ἀγνωμοσύνη, ἀλλὰ βουληθῆ ἠδὲ προσαγαγεῖν, ὁ δὲ δανειστὴς μὴ δέξεται, οὐχ ὑποπίπτει τῷ βαρυτέρῳ τόκῳ ὑπὲρ ἐκεῖνου τοῦ χρόνου, ὑπὲρ οὗ ἐγνωμόνως ἠβουλήθη καταβαλεῖν. ἐὰν δὲ καὶ τὸ κεφάλαιον σφραγίσῃ καὶ ἀπόθηται, τότε οὐδὲ ὅλως ἀναγκάζεται τοῦ μετὰ ταῦτα χρόνου τόκον δίδοναι.

ἐπὶ ἐλάττονι τόκῳ] Θεοδώρου. Ὁ ὑπὸ αἴρεσιν τῆν, ἐὰν μὴ καταβάλῃ τὸ χρέος ἐντὸς προθεσμίας τινός, ὁμολογῶν μείζονας τόκους, ἀπαιτεῖται αὐτούς, ἐὰν ὁ δανειστὴς οὐκ ἐνεπόδισε τῇ καταβολῇ. μὲνησο τῆς ε'. διατάξεως τοῦ παρόντος τίτλου ἦτοι κερ. νδ'. [Sch. uu. III. 469.]

ἀλλὰ βουληθῆ ἠδὲ προσαγαγεῖν] Οὐκ εἶπε δέ, ἀπόθηται καὶ σφραγίσῃ, πάντως διὰ τὴν αἰτίαν, ἣν παρεργασάμεθα ἐν τῷ γ'. θεματι τοῦ θ'. κερ. ἀνάγνωθι καὶ τὴν ἐκεῖ τοῦ Παλαιοῦ β'. παραγραφῆν. [Sch. x. III. 469.]

Θαλελαίου. Σημειώσαι, ὅτι οὐδαμοῦ ἐξήτησεν αὐτὸν σφραγίσαι καὶ ἀποθέσθαι, ἀλλ' ἠρέσθη τῷ προσαγαγεῖν αὐτόν, καὶ τὸν δανειστὴν μὴ βουληθῆναι δέξασθαι. [Sch. x. III. 469.]

δανειστὴς μὴ δέξεται] Εἰ γὰρ ἐπὶ τινος χρόνου ἐξήτησεν ἐγνωμόνως, ὑστερον δὲ ἀγνωμοσύνη, τοῦ μετὰ τὴν ἀγνωμοσύνην χρόνου τὸν βαρυτέρον τόκον καταβάλλει. μάλλον διὰ τὸ εἶπεν etiam ἔδοξεν, ὅτι καὶ τόκους ἀποθέσθαι χρεωστῆ, ἵνα μὴ ὑποπέσῃ τῷ βαρυτέρῳ τόκῳ. [Sch. γ. III. 469.]

L. 12. C. eod. νθ'. Ἡ Καρπῶν δανειζομένων δύναται καὶ ὁ ἀπὸ συμφώνου τόκος ἀπαιτεῖσθαι.

δύναται — ἀπαιτεῖσθαι] Διὰ τοῦ ἐξ λέγε κοινδικιῶν. καὶ ἀνάγνωθι βιβ. κδ'. tit. η'. κερ. ε'. καὶ τὴν εἰς αὐτὸ τοῦ Στεφάνου παραγραφῆν. ζητεῖ δὲ τὸ τέλος τῆς τοῦ Θεοδώρου παραγραφῆς τῆς ἐν τῷ κα'. κερ. καὶ οἴμαι ὅτι. [Sch. a. III. 470.]

L. 11. C. eod. ξ'. Οἱ ἐκ τοῦ ἐνεχυρασθέντος ἀγροῦ λαμβανόμενοι καρποὶ κουφίζονται τὸ χρέος.

οἱ ἐκ τοῦ ἐνεχυρασθέντος ἀγροῦ] Ἀνατολίου. Ἐὰν ὁ δανειστὴς προσερχθῆναι αὐτῷ τοῦ χρέους μὴ δέξεται αὐτό, οἱ καρποὶ, οὓς ἂν λαβῇ μετὰ ταῦτα ἐκ τοῦ ἐνεχυρασθέντος ἀγροῦ, εἰς κεφάλαιον αὐτῷ λογισθήσονται. Θεοδώρου. Ἐὰν μὴ δέξεται ὁ δανειστὴς προσφερόμενον αὐτῷ τὸ χρέος, ἀναγκάζεται καταλογίσεσθαι τῷ χρεωστῆ τὸν καρπὸν τοῦ ἐνεχυροῦ εἰς τὸ κεφάλαιον. μὲνησο τῆς α'. διατ. καὶ β'. καὶ γ'. τοῦ κδ'. tit. τοῦ προκειμένου βιβλίου, ἦτοι βιβ. κ'. tit. α'. κερ. μδ'. καὶ μς'. καὶ τῆς ε'. διατάξεως τοῦ παρόντος tit. ἦτοι κερ. νδ'. [Sch. z. III. 469.]

Τὸ κατὰ πόδας ἔχει οὕτως. Ἐκ τοῦ κτήματος τοῦ εἰς ἐνέχυρον διδομένου ὁ δανειστὴς μετὰ τὸ προσερχθῆναι αὐτῷ νομίμως τὸ χρέος, ὅπερ οὐκ ἠβουλήθη λαβεῖν, ἐὰν καρπὸν ἔλαβε, κουφίζονται τὸ χρέος κεχρεώσεται. τὸ νομίμως, τοῦτοστι. προσερχθέντων τῶν χρημάτων καὶ σφραγισθέντων καὶ ἀποτεθέντων. [Sch. z. III. 469.]

Θαλελαίου. Τὸ φάνηκε τῆς διατάξεως τοιοῦτον ἦν. χρεωστῶν τις καὶ ἀγρὸν δεδικώς εἰς ὑποθήκην προσήνεγκε τὸ χρέος καὶ ἀπέθετο. ὁ δὲ δανειστὴς ἔλαβεν ἐκ τῶν καρπῶν τοσοῦτον, ὅσον ἐκ τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ ἐχρεωστέτο. βουλεται οὖν ἡ διατάξις, τοῦ τόκου σβυσθέντος τῇ προσαγωγῇ ἀναγρῆσθαι τὸ κεφάλαιον διὰ τῶν καρπῶν. [Sch. z. III. 470.]

Εἰ μὴ τὸ παρὸν θεματίσης, ὡς ἐξωθέν φησιν ὁ Θαλελαίος, ἀλλὰ οὐ δύναται. ἐναντιώθη γὰρ σφόδρα τὸ η'. κερ. τοῦ γ'. tit. τοῦ κ'. βιβ. ζητεῖ δὲ καὶ τὸ ξδ'. κερ. τοῦ παρόντος τίτλου. [Sch. z. III. 470.]

L. 13. C. eod. ξα'. Ἐπιτὶ τῶν καλῆ πίστει ἀγωγῶν ὀφφικίῳ τοῦ

r) L. 10. C. IV. 32. omitta est, fortasse quod abrogata est Legibus 29. et 30. C. eod. Ceterum nota, ordinem capitum esse inversum, nam in Basilicis L. 12. C. eod. ante L. 11. posita est. Nihilosecius Fabr. scholium, quod ad L. 12. pertinet, post ea, quae ad L. 11. pertinent, posuit. Quod mutavi. L. 12. C. h. t. legitur totidem verbis in Syn. p. 249. et apud Harm. II. 7. §. 21. rr) Deesse nonnulla videntur. s) Fabr. in marg. emendat ὁμολογηται. ss) Lege δύνασαι. t) L. 13. C. h. t. versio e scholio Theodori huic capiti subiecto exhibetur in Sch. I. novo ad Basil. XIII. 2. cap. 37. edit. nostr. T. II. p. 60. ubi haec leguntur: ἐπὶ τῶν βόνα φίδε ἀγωγῶν τυποῦνται οἱ μὴ ἐπερωτηθέντες τόκοι ὀφφικίῳ τοῦ δικάζοντος. ὅθεν, εἰ μὴ ποιήσεται αὐτῶν μνήμην, οὐ μεθοδεύονται, εἰ μὴ ἄρα παρακολουθησῆς ἐκλήτου.

LVIII. Qui pecuniam mutuam accepit sub usuris minoribus¹⁾, et maiores usuras ex mora promisit: si quidem ipse in mora non sit, sed offerre velit²⁾, creditor autem non accipiat³⁾, non subiacet maioribus usuris pro eo tempore, quo paratus fuit solvere. Quodsi etiam sortem obsignaverit et deposuerit, ex eo tempore usuras praestare non cogitur.

1) sub usuris minoribus] Theodori. Qui maiores usuras promisit, si debitum intra praestitutum tempus non solvisset, eas praestat, si per creditorem non steterit, quominus solveretur. Memineris constitut. 5. huius tit. seu cap. 54.

2) sed offerre velit] Non autem dixit, obsignavit et deposuit, propter causam, quam attulimus in them. 3. cap. 9. Lege et ibi secundam Antiqui adnotationem.

Thalelaei. Nota, nullibi requiri, ut obsignet et deponat, sed sufficere, ut debitor offerat, et creditor accipere nolit.

3) creditor autem non accipiat] Nam si per certos annos solverit, postea vero detrectet, ex tempore cessationis graviores usuras praestat. Imo vero quod usus sit verbo etiam, innuit, eum usuras quoque deponere debere, ne in graviores usuras incidat.

LIX. Fructuum mutuo datorum usurae etiam ex pacto peti possunt¹⁾.

1) peti possunt] Per conditionem ex lege. Et lege lib. 24. tit. 8. cap. 6. et ibi Stephani adnotationem. Quaere et finem adnotationis Theodori ad cap. 51. et puto quod.

LX. Ex praedio pignori obligato¹⁾ fructus percepti sortem exonerant.

1) ex praedio pignori obligato] Anatolii. Si creditor oblatam sibi pecuniam non susceperit, fructus, quos postea perceperit ex praedio pignori obligato, in sortem ei imputabuntur. Theodori. Si creditor oblatam sibi pecuniam accipere recuset, debitori fructus pignoris in sortem imputare compellitur. Memineris constitut. 1. 2. et 3. tit. 24. libri propositi, seu lib. 25. tit. 1. cap. 44. 45. et 46. et constitut. 6. huius tituli, seu cap. 54.

Τὸ κατὰ πόδας sic habet. Ex praedio pignori dato creditor post oblatam ei iure debitum, quod suscipere noluit, si fructus accepit, exonerari debitum certum est. Iure, inquit, id est, post oblatam pecuniam et obsignatam et depositam.

Thalelaei. Species constitutionis haec est. Debitor quidam, qui praedium pignori dederat, debitum obtulit et deposuit. Creditor autem tantum ex fructibus percepit, quantum ei sortis nomine deberetur. Vult igitur constitutio, extinctis usuris per oblationem, fructibus debitum absumi.

Nisi speciem ponas, ut extrinsecus ait Thalelaeus, aliter non potes. Nam valde obstat cap. 8. tit. 3. lib. 25. Quaere et cap. 64. huius tituli.

LXI. In bonae fidei iudiciis¹⁾ officio iudicis

δικαστοῦ καταφέρονται οἱ τόκοι. ἔάν δὲ ὁ δικαστὴς μὴ καταδικάσῃ εἰς τόκους καὶ μὴ παρακολουθήσῃ ἔκκλητος, ἀπόλλυται ὁ τόκος· οὐδεμία γὰρ ἐστὶν ἀγωγή περὶ αὐτοῦ.

ἐπὶ τῶν καλῆ πίστει ἀγωγῶν] Θεοδώρου. Ἐπὶ τῶν καλῆ πίστει ἀγωγῶν τυποῦνται οἱ μὴ ἐπερωτηθέντες τόκοι ὀφφικίω τοῦ δικάζοντος. ὅθεν εἰ μὴ ποιῆσεται αὐτῶν μνήμη, οὐ μεθοδεύονται, εἰ μὴ ὕρα παρακολουθήσῃ ἔκκλητος. ὁμοίως φησὶν ἡ δ'. διατάξεις τοῦ λδ'. τιτ. τοῦ παρόντος βιβ. [Sch. b. III. 470.]

Θαλελαίου. Ὁ γὰρ ἐστὶν ἐπὶ τῶν στρίκτων ἀγωγῶν ἡ ἐπερωτήσις, τοῦτο ἐπὶ τῶν βόνα φίδε ποιεῖ τὸ ὀφφικίον τοῦ δικάζοντος. εἰπὼν σοι δὲ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἀρbitραρίῳ τῶν δὲ ἑβέσους β'. περὶ τὸ διαφέρειν, οὗ ἐν τῷ ὀφφικίῳ τοῦ δικάζοντος ἐστὶ τὸ διαφέρειν· ἀγωγή δὲ οὐκ ἐστὶν ἐπὶ αὐτῷ. [Sch. b. III. 470.]

καὶ μὴ παρακολουθήσῃ ἔκκλητος] Εἰ γὰρ ἐγένετο ἔκκλητος, εἰκὸς ἦν ἐν αὐτῇ ἐξετασθῆναι τὸ περὶ τῶν τόκων κεφάλαιον. [Sch. c. III. 470.]

οὐδεμία γὰρ ἐστὶν ἀγωγή] Καίτοι εἰ ἦν ἐξ ἐπερωτήσεως ὁ τόκος, ἔτρεχε καὶ μετὰ καταδικῆν, ὡς φησὶν ἡ α'. διατάξεις τοῦ α'. τιτ. τοῦ γ'. βιβ. ἦτοι βιβ. ζ'. τιτ. ζ'. κεφ. α'. [Sch. d. III. 470.]

ξβ'. Ὁ^υ δανείσας καὶ λαβῶν εἰς ἐνέχυρον οἶκον ζφ' ἢ ἀντὶ τόκων^υ) καταμένειν ἐν αὐτῷ, εἰ καὶ πλεόν τοῦ νομίμου τόκου τὸ ἐνοικίον ἐστὶν^ω), ὁ μὲν^ξ) οὐ δοκεῖ πλεονα τόκον ἀπαιτεῖν, ἀλλὰ μᾶλλον δοκεῖ^υ) ἐλάττονος τὸν οἶκον μισθοῦσθαι.

Ἐάν δὲ μισθώσας ἐτέρω²) τὸν οἶκον λαμβάνει^α) τὸ μίσθωμα, τότε, εἰ τι ὑπὲρ τὸν νόμιμον τόκον δυνήσῃ λαβεῖν, τοῦτο εἰς κεφάλαιον λογίζεται τῷ χρεώστῃ^β).

ὁ δανείσας] Θεοδώρου. Ἐπὶ τῆς ἀντιχρήσεως δύναται λαβεῖν ἀντὶ τόκων ὁ δανειστὴς πᾶντας τοὺς τοῦ ἐνεχυρου καρπούς, κἂν ὑπὲρ τὸν νόμιμον τόκον ὦσι. φησὶ δὲ καὶ ἡ ιζ'. διατάξεις τοῦ παρόντος τίτλου ἦτοι κεφ. ξε'. ὡς δύναται συμφωνεῖν ὁ δανειστὴς, ἵνα λάβῃ ἀντὶ τόκων πᾶντας τοὺς τοῦ ἐνεχυρου καρπούς. μὲνησο τῆς ια'. διατ. ἦτοι κεφ. νθ'. καὶ μὴ ἐναντιωθῆ^γ σοι ἡ κ'. διατ. τοῦ προκειμένου τίτλου λέγουσα, τόκον μὴ ἐρρωσθῆναι ὑπὲρ^{ββ}) τὸν νόμιμον. [Sch. e. III. 470.]

μᾶλλον δοκεῖ ἐλάττονος] Διὰ τὸ μὴ μόνον δοκεῖν ὡς μισθωτὸς κρατεῖν μισθωμένον πρᾶγμα, ἀλλὰ καὶ ὡς δανειστὴς ἐνέχυρον. [Sch. f. III. 470. sq.]

ἐάν δὲ μισθώσας ἐτέρω] Τότε γὰρ ἄκρατος μισθωσὶς ἐστὶν, οὐκ ἐνέχυρον μισθωμένον, ὡς ἀνωτέρω. [Sch. g. III. 471.]

εἰς κεφάλαιον λογίζεται] Θαλελαίου. Οὐκ ἐστὶν αὐτῇ ἐναντία τῇ ιζ'. διατάξει, ἦτοι τῷ ξε'. κεφ. τῇ λεγούσῃ, ὅτι ἐπὶ τῶν καρπῶν, κἂν πλεονα ὁ δανειστὴς συναγάγῃ συμφωνήσας τοὺς καρπούς ἀντὶ τόκων, κερδαίνει. ἐκεῖ γὰρ διὰ τὸ τῶν καρπῶν ἄδηλον ἐδέξαντο τὸ συμφωνοῦν αἱ διατάξεις. οὐκ ἐστὶ δὲ αὐτὸ ἐπὶ τῶν ἐνοικίων· ὄρισται γὰρ διὰ παντός. ἔάν δὲ ὁ χρεώστῃς μὴ συγχωρῆ^δ τῷ δανειστῇ καταμεῖναι, εἰ μὲν τὸν οἶκον ἰδικῶς ὑπέθετο, ἐφ' ἧ τὸν δανειστὴν καταμενεῖν ἐν αὐτῷ, ἐστὶν ἡ ὑποθηκαρία. εἰ μὲντοιγε μὴ ὑπέθετο τὸν οἶκον, ἀλλὰ μόνον συνηφώνως καταμένειν τὸν δανειστὴν ἐν τοῖς οἰκίμασι αὐτοῦ, πρᾶσεκρίπτει βέβησις ἐστὶν. [Sch. h. III. 471.]

ξγ'. Οὐ^ς) δύναται τις πρόστιμον ἐπερωτῶν ὑπὲρ τῆν τῶν νομίμων τόκων ποσότητα.

οὐ δύναται τις πρόστιμον] Θεοδώρου. Πρόστιμον ὑπὲρ τὸν νόμιμον τόκον οὐκ ἐρρωται, ὡςπερ οὐδὲ τόκος, κατὰ τῆν κς'. διατ. τοῦ παρόντος τίτλου ἦτοι κεφ. οδ'. κἂν ἐπερω-

usurae veniunt. Sin autem iudex in usuras non condemnaverit, neque appellatio secuta sit²⁾), usurae intercidunt: nulla enim actio³⁾) earum nomine est.

1) in bonae fidei iudiciis] Theodori. In bonae fidei iudiciis usurae in stipulationem non deductae formantur officio iudicis. Unde si earum mentionem non fecerit, peti non possunt, nisi appellatio subsecuta sit. Similiter ait constitutio 4. tit. 34. huius libri.

Thalelai. Quod enim est in strictis iudiciis stipulatio, illud in bonae fidei iudiciis officium iudicis facit. Idem tibi dixi in arbitraria actione lib. de rebus 2. de eo, quod interest: in arbitrium iudicis referri id, quod interest: eius autem nomine actionem non esse.

2) neque appellatio secuta sit] Nam si appellatio interposita sit, capitulum de usuris in ea examinari probabile est.

3) nulla enim actio] Atqui si usura in stipulationem deducta esset, etiam post condemnationem curreret, ut ait constitutio 1. tit. 1. libri 3. seu lib. 7. tit. 6. cap. 1.

LXII. Qui mutuum dedit pecuniam¹⁾) et aedes L. 14. pignori ea lege accepit, ut eas vice usurarum inhabi- C. IV. 32. taret, licet pensio maior sit usuris legitimis, non ideo tamen supra legitimum usurarum modum exegisse, sed aedes potius vilioris²⁾) conduxisse videtur.

Quodsi alii aedes³⁾) locaverit et pensionem perceperit, tunc sane si quid ultra legitimum usurarum modum perceperit, id in sortem imputatur⁴⁾) debitori.

1) qui mutuum dedit pecuniam] Theodori. In antichresi creditor vice usurarum fructus omnes pignoris capere potest, licet usuras legitimas excedat. Dicit et constitutio 17. huius tituli seu cap. 65. creditorem pacisci posse, ut fructus omnes pignoris in vicem usurarum consequatur. Memineris constitut. 11. seu cap. 59. Neque obstat constitutio 20. tituli propositi, qua dicitur, usuras non valere ultra legitimum modum.

2) sed aedes potius vilioris] Quod non solum videatur velut conductor rem conductam possidere, sed etiam ut creditor pignus.

3) quodsi alii aedes] Tunc enim mera locatio est, non pignus conductum, ut supra.

4) in sortem imputatur] Thalelai. Haec constitutio non obstat constitutioni 17. seu capiti 65. qua dicitur, creditorem, qui pactus est, ut vice usurarum fructus perciperet, eos lucrari, licet ampliores collegerit. Ibi enim propter incertum fructuum eventum constitutiones pactum eiusmodi admiserunt. Non autem idem est in pensionibus, quae certae omnino sunt. Si autem debitor non patiat, ut creditor domum inhabitet, si quidem domum specialiter obligavit, ut eam creditor inhabitet, actio est hypothecaria. Sin autem non obligavit, sed tantum convenit, ut creditor domum inhabitaret, erit actio praescriptis verbis.

LXIII. Non potest quis poenam¹⁾) stipulari ultra L. 15. legitimarum usurarum quantitatem. C. eod.

1) non potest quis poenam] Theodori. Poena supra legitimas usuras non valet, sicut nec usura, secundum constitutionem 26. huius tit. seu cap. 74. quamvis

υ) L. 14. C. h. t. legitur apud Harm. III. 5. §. 6. υ) ἀντὶ τόκων deest apud Harm. ω) Harm. εἰ καὶ πλεόν ἐστι το ἐνοικίον τοῦ νομ. τόκ. x) Harm. pro ὁ μὲν habet ὅμως, quod praefendum videtur. γ) δοκεῖ deest apud Harm. z) ἐτέρω deest apud Harm. α) Harm. λαμβάνη. β) Verba τῷ χρεώστῃ desunt apud Harm. ββ) Sic lego. Fabr. ἐπό. c) L. 15. C. h. t. legitur totidem verbis in Syn. p. 380. et apud Harm. I. 9. §. 13.

τηθῆ, ὡς ἐπάγει ἡ ἐξῆς ις'. διατάξεις ἦτοι κεφ. ξδ'. φησὶ δὲ καὶ ἡ κ'. διατ. ἦτοι κεφ. ξη'. τοῦ αὐτοῦ προκειμένου τίτλου, ὡς οὐδεὶς ὑπὲρ τὸν ἔνομον τόκον ἀπαίτεται, κὰν ἐγγυητῆς ἢ μανδάτωρ ἢ ὑπέβλε το λέχθῃν περὶ ἀντιχρήσεως ἐν τῇ ιδ'. διατάξει, ἦτοι τὸ ξβ'. κεφ. καὶ τὸ εἰρημένον περὶ καρπῶν ἐν τῇ ις'. διατ. τοῦ παρόντος τίτλου, ἦτοι τῷ ξε'. κεφαλαίῳ καὶ τὰ κείμενα ἐν τῷ ἐξῆς τίτλῳ περὶ διαπονήτων τόκων. [Sch. i. III. 471.]

Τὸ κατὰ πόδας. Ἐπειδὴ λέγεις, τὴν σὴν γαμετὴν ἐπὶ ταύτῃ τῇ αἰρέσει^{d)}, ὅπερ ἔλαβεν, ὁ τοῦ νομίμου τύπος οὐκ ἀνέχεται τὸ σύμφωνον τὸ τοιοῦτου συναλλαγματος ὑπὲρ τὸ πρόσιμον τῶν νομίμων τόκων δύνασθαι προβῆναι. καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. εἶπον δὲ σοι ἤδη, λέγει ὁ Θαλελαίος, ὅτι περὶ τούτου^{dd)} νομίμου εἰρηται διγ. μδ'. τοῦ α'. τι. τοῦ κβ'. βιβ. ἦτοι κεφ. μδ'. τοῦ παρόντος τίτλου καὶ βιβ. καὶ ἔστι Μοδεστίνου ἐν τοῦ δεκάτου τοῦ Πανδέκτου ἔχον πᾶν συντόμα. κατ' ἐκεῖνο οὖν τὸ ἀνύγνωσμα νόσον καὶ τὴν παρούσαν διατάξιν, ὅτι ἀντὶ τῶν τόκων οὐκ ἔστι^{e)} πλέον τῶν τόκων τιθεῖναι πρόστιμον. ἐὰν γὰρ ἐπὶ τινι συναλλάγματι παράσχω σοι ρ'. νν., δύναμαι ἐκ παραβάσεως τῶν συμφωνῶν, ὅσον συναρῶσει πρόστιμον ἐπερωτήσαι. [Sch. i. III. 471.]

L. 16. C. IV. 32. ξδ'. Ἐάν τις νομίματα δανείσας καὶ βουλόμενος πλείονα τόκον λαβεῖν, καὶ εἰδώς, ὅτι ἐπὶ τῶν καρπῶν ἔξῃσι μείζονα τόκον ἐπερωτήσαι, τὸ χειρόγραφον οὐχ ἔξῃσι νομισμάτων δανεισθέντων, ἀλλ' ὡς καρπῶν παρεσκευάσε γενέσθαι, ἔχρηστόν ἐστι τὸ συνάλλαγμα, ὡς κατὰ περιγραφὴν τῶν νόμων γινόμενον.

ἔχρηστόν ἐστι τί συνάλλαγμα] Θαλελαίου. Δεικνυμένης δηλονότι πρότερον τῆς περιγραφῆς^{ee)}. [Sch. k. III. 472.]

L. 17. C. eod. ξε'. Ἡ^{f)} διατάξεις βούλεται τὸν δανειστὴν τὸν συμφωνήσαντα, τοὺς καρποὺς λαμβάνειν ἀντὶ τῶν τόκων, κερδαίνειν, κὰν πλείονας λάβῃ καρπούς, διὰ τὴν ἐν τοῖς καρποῖς ἀδηλίαν.

ἡ διατάξεις βούλεται] Τὸ κατὰ πόδας. Ἐπὶ^{g)} τούτῳ τῷ συμφωνῶν τὸν ἀγρὸν ἢ σὴ μῆτηρ παρὰ τῷ δανειστῇ ὑπέθετο, ἵνα τοὺς καρποὺς εἰς τόκων τὰξιν λαμβάνῃ, προφάσει τοῦ ληφθῆναι πλέον κέρδος, διὰ τὴν ἀδηλίαν τῶν καρπῶν ἐκβασι ἀνατιπῆναι τὰ συμφωνηθέντα οὐ δύναται. καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. Θεματισσον δέ, ὅτι οὐ χῶρον εἶχε τὸ δόγμα, ὡς τῆς μητρὸς ἐπὶ ἐλπίδι κέρδους ἰντερεκεδυσσῆς. [Sch. l. III. 472.]

Μᾶλλον δὲ οὕτως μὴ εἴπῃς. ἢ γὰρ διατάξεις μὴ δοκεῖ ἰντερεκεσίονα αἰνιττεσθαι. οὕτω γὰρ ἔχει Ἡροσχηματι τοῦ μείζονος τόκου οὐκ ἀνατρέπεται τὸ σύμφωνον, ὡς ὅτι ἐξ ἄλλης δικαιολογίας δύναται ἡ μῆτηρ αὐτὸ ἀνατρέψαι. [Sch. l. III. 472.]

ἀντὶ τῶν τόκων] Εἰ δὲ ἄτοκον ἦν τὸ χρέος, καὶ οὐδ' ὅλως ἦν σύμφωνον περὶ τόκων, τότε μέχρι τοῦ νομίμου τόκου ἡδύνατο λαμβάνειν καρπούς, ὡς βιβ. κε. τι. γ'. κεφ. ἡ. [Sch. m. III. 472.]

κερδαίνειν] Μὴ ἐναντιωθῆ σοι τὸ νδ'. κεφάλαιον, λέγον κορυφίζεσθαι τὸ χρέος διὰ τῶν καρπῶν. ἐκεῖνο γὰρ τὸ κεφ. κατὰ τὸν ἔξωθεν τοῦ Θαλελαίου Θεματισμὸν νόει, καὶ οὐ μὴ σοι ἐναντιωθῆ. [Sch. n. III. 472.]

L. 18. C. eod. ξς'. Ὁ^{h)} μὴ κερχεωστημένος τόκος εἰ μὲν πρὸ τοῦ κεφαλαίου καταβληθῆ, εἰς κεφάλαιον καταλογίζεται· εἰ δὲ μετὰ τὸ κεφάλαιον καταβληθῆ, ἐπειδὴ οὐκ ἔχει λοιπὸν εἰς τί καταβληθῆναι, ἀναλαμβάνεται.

ὁ μὴ κερχεωστημένος τόκος] Ἐὰν πρὸ τοῦ κεφαλαίου, ὀφείλει καταλογίζεσθαι· εἰ δὲ μετὰ τὸ παρασχεθῆναι

in stipulationem deducta sit, ut subiicit constitutio sequens 16. seu cap. 64. Dicit autem const. 20. seu caput 68. tituli propositi, usuras supra legitimum modum a nemine exigi, licet fideiussor aut mandator sit. Excipiendum est, quod de antichresi dicitur in const. 14. seu cap. 62. et quod de fructibus dicitur in constitut. 17. seu cap. 65. et quod dicitur sequente titulo de usuris nauticis.

Τὸ κατὰ πόδας. Quoniam dicis, uxorem tuam ea conditione mille aureorum quantitatem sumsisse, ut, si intra diem certum debitum non solveret, cum poena quadrupli redderet, quod accepit, iuris forma non patitur, pactum contractus istius ultra poenam legitimarum usurarum posse procedere. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Iam autem tibi dixi, ait Thalelaeus, hac de re iam dictum dig. 44. tit. 1. lib. 22. seu cap. 44. huius tituli et libri, et Modestini esse ex libro 10. Pandectarum, quod brevissime hoc complectitur. Secundum illud igitur hanc quoque constitutionem intellige, ut pro usuris poenam supra modum usurarum opponere non liceat. Nam si ex causa contractus alicuius centum nummos tibi praestitero, possum, si contra placita factum erit, quantam placuerit poenam stipulari.

LXIV. Si quis pecunia foenori data, cum maiores usuras percipere vellet, sciretque, ex fructibus maiores usuras stipulari sibi quem posse, chirographo comprehendere curaverit fructus foenori datos, non pecuniam, contractus irritus est¹⁾, quasi in fraudem legum factus.

1) contractus irritus est] Thalelaei. Si scilicet antea probatum fuerit, eum in fraudem legis factum esse.

LXV. Constitutio vult¹⁾, ut creditor, qui pactus est, ut fructus in vicem usurarum²⁾ consequeretur, eos lucretur³⁾, licet fructus supra legitimas usuras perceperit, propter incertum fructuum eventum.

1) constitutio vult] Τὸ κατὰ πόδας. Si eo pacto fundum mater tua apud creditorem obligavit, ut fructus in vicem usurarum acciperet, obtentu maioris percepti emolumenti propter incertum fructuum eventum rescindi placita non possunt. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Pone autem, locum non esse Senatusconsulto Velleiano, quod mater spe lucri intercesserit.

Imo cave id dixeris. Constitutio enim non videtur intercessionem innuere. Sic enim habet: Obtentu maioris usurae pactum non rescinditur, quod ex alia causa, quam intercessionis, mater possit ipsum rescindere.

2) in vicem usurarum] Si vero debitum usurarium non sit, neque ullum de usuris pactum interpositum sit, tunc ad modum legitimum fructus creditor capere potest, ut lib. 25. tit. 3. cap. 8.

3) eos lucretur] Non obstat caput 59. quo dicitur, debitum exonerari per fructus. Caput enim illud intellige secundum speciem, quam Thalelaeus extrinsecus affert, nec tibi obstat.

LXVI. Indebitae usurae¹⁾ si quidem ante sortem solutae fuerint, in sortem imputantur: si vero post sortem solutae sint, quia nihil amplius habent, in quid solvantur, petuntur.

1) indebitae usurae] Si ante sortem indebitae usurae solutae sint, in sortem imputari debent: sin au-

d) Fabr. in marg. addit: χιλίων χρυσίων ποσότητα εἰληφέναι, ἵνα εἰ ἐντὸς ὁριστῆν ἡμέραν (lege ὁριστῆς ἡμέρας) τὸ χρέος μὴ καταβλή, σὺν ποινῇ τοῦ τετραπλοῦ ἀποδῶ. dd) Adde τοῦ, et post κβ'. βιβ. quod deest apud Fabr. e) Fabr. in marg. emendat ἔξῃσι. Pro πλέον habet πλείον. ee) Fabr. παραγραφῆς. f) Argumentum L. 17. C. h. t. traditur et in Sch. e. et h. ad Basil. XXIII. 3. cap. 62. Fabr. T. III. p. 470. 471. g) Fabr. in marg. ponit ἐὰν ante ἐπὶ. h) L. 18. C. h. t. totidem verbis exhibetur in Syn. p. 249. et apud Harm. III. 7. §. 11.

τὰ χρέα ἐδόθη ὁ μὴ χρεωστούμενος τόκος, τότε πάντως ὀφεί-
τεται. ἀνάγνωθι τὴν καὶ διατάξιν, ἥτοι κεφ. ξθ'. καὶ
μὴ ἐναντιωθῆ σοι ἢ γ'. διατάξεις τοῦ παρόντος τίτλου, ἥτοι
τὸ νβ. κεφ. ἐκεῖ γὰρ λέγει συμφωνεῖσθαι τὸν τόκον ἐν-
ταῦθα δὲ μὴμη συμφώνου οὐ προσκεῖται. [Sch. o. III. 472.]

Θαλελαίου. Τὸ νόμιμον τῆς διατάξεως ἔγνωσταί σοι ἀπὸ
τοῦ ἰνδεβίτου κονδικτικίου τῶν δὲ ζέβους. [Sch. o. III. 472.]

ξζ'. Ὁ χρεώστης βουλόμενος προσαγαγεῖν τὸ χρέος
καὶ στήσαι τοὺς τόκους, ὀφείλει διαμαρτύρασθαι τὸν
δανειστήν, καὶ οὕτως προσαγαγεῖν, καὶ μετὰ τὴν προ-
σαγωγὴν ἀποθεῖσθαι ἐν δημοσίῳ τόπῳ. δημόσιον δὲ
τόπον νοοῦμεν ἢ τοὺς ἐκτεθροίους οἴκους, ἢ ὅπου ὁ
ἄρχων κελεύσει ταῦτα ἀποτεθῆναι. καὶ τούτου παρα-
κολουθήσαντος ὁ κίνδυνος οὐκέτι ἐστὶ κατὰ τοῦ χρεώ-
στου, καὶ τὰ ἐνέχυρα λύονται. καὶ γὰρ ἡ ἀγωγή ἢ
περὶ τῶν ἐνεχύρων φανερώς ἔχει, μὴ κωλύεσθαι τὴν
τῶν ἐνεχύρων ἀπαίτησιν, ἐὰν ἡ καταβληθῆ τὸ χρέος,
ἢ ὁ δανειστής ἐμποδίξῃ τῇ καταβολῇ. τούτο δὲ καὶ
ἐπὶ τῶν διαποντίων φυλάττεσθαι χρῆ, ἵνα μετὰ τὴν
προσαγωγὴν ὁ τόκος ἴσταται καὶ ὁ κίνδυνος, τοῦ
δανειστοῦ μὴκέτι ἔχοντος ἀγωγὴν κατὰ τοῦ χρεώ-
στου, ἀλλ' ἢ κατὰ τοῦ λαβόντος τὴν παραθήκην, ἢ
κατ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων.

διαμαρτύρασθαι] Τί ἐστὶ τὸ διαμαρτύρασθαι, ζή-
τει βιβ. β. τιτ. β. κεφ. μ. [Sch. p. III. 472.]

ἢ ἀγωγή ἢ περὶ τῶν ἐνεχύρων] Τὸ πλάτος ἔχει,
ἢ Σεργιανῆ. καὶ φησὶν ὁ Θαλελαῖος, ὅτι ἡ Σεργιανῆ ἀγωγή
οὕτως κινεῖται. Εἰ φαίνεται τόνδε ὑποθεῖσθαι τῷδε τὸ πρᾶγμα,
καὶ μῆτε καταβεβλημένοι τὸ χρέος, μῆτε παρ' αἰτίαν τοῦ δα-
νειστοῦ μὴ καταβεβλημένοι. [Sch. q. III. 472.]

μηκέτι ἔχοντος ἀγωγὴν] Θαλελαίου. Ἐκ τοῦ κατὰ
πόδας. Τῷ δανειστῇ δηλαδὴ ἰμφοκτομῆ ἀγωγῆς εἰς ἀπαίτησιν
αὐτῶν οὐ κατὰ τοῦ χρεωστοῦ, εἰ μὴ τυχόν ταῦτα ἀνέλαβεν,
ἀλλὰ κατὰ τοῦ λαβόντος ἐν παραθήκῃ ἢ κατὰ πάντων τῶν
πραγμάτων ἀρμοζούσης. [Sch. r. III. 472. sq.]

Σημεῖωσαι τὴν ἀγωγὴν τὴν κατὰ τοῦ λαβόντος ἐν παρα-
καταθήκῃ τὰ νομίσματα. [Sch. r. III. 473.]

ἢ κατ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων] Ἐξεστὶν οὖν αὐτῷ
καὶ κατὰ παντὸς νεμομένου κινεῖν, κἂν μὴ αὐτὸς ἢ ὁ δεξι-
μένος αὐτὰ ἐν παρακαταθήκῃ. [Sch. s. III. 473.]

ξη'. Αἱ¹⁾ περὶ τῶν τόκων διατάξεις οὐ μόνους
τοῖς πρωτοτύποις βοηθοῦσιν, ἀλλὰ καὶ ἐγγυηταῖς
καὶ μανδάτωροι.

αἱ περὶ τῶν τόκων διατάξεις] Θεοδώρου. Οὐτε
μανδάτωρ οὐτε ἐγγυητὴς ἀπαιτεῖται ὑπὲρ τὸν νόμιμον τόκον.
Ἐρωτήσις. Τί γὰρ, καὶ ἐπὶ τοῖς τόκοις κατέχεται ἐγγυητὴς;
Λύσις. Πάνν, ἐὰν μένοι καὶ ἐπ' αὐτοῖς ἐδόθη. οὕτω γὰρ
κέεται βιβ. η'. τιτ. μ. διατ. ι'. ἥτοι βιβ. κς'. τιτ. α'. κεφ. π.
[Sch. t. III. 473.]

Τὸ κατὰ πόδας. Ταῖς θείαις διατάξεσιν, αἵτινες ὑπὲρ
ἑπὶ τὸν μέτρον τοὺς τόκους τῶν ἐντόκων νομισμάτων ἀπαιτεῖ-
σθαι κωλύουσι, ^{κ)} καὶ τοῖς ἐγγυηταῖς¹⁾ αἵτισι διατάξεσιν
ὡς μανδάτωρ ἢ ἐγγυητὴς ἐναγόμενος χρῆσασθαι δύνασαι.
[Sch. t. III. 473.]

Θαλελαίου. Ἐπεὶ γὰρ εἰσὶ τινες δικαιολογίαι, αἷς ὁ μαν-
δάτωρ οὐ κέχρηται, ὡς ἡ τοῦ Μακεδόνοσ καὶ ἡ τῆς ἀποκατα-
στάσεως, εἰκότως ἢ διατάξεις ἰδικῶς ἐπέτρεψεν αὐτῷ κέχρη-
σθαι τοῖς περὶ τῶν τόκων νομίμοις. [Sch. t. III. 473.]

ἀλλὰ καὶ ἐγγυηταῖς] Ὡς τῶν ἐκ τούτων λεχθε-
σῶν δικαιολογιῶν καὶ παραγραφῶν μὴ προσωπικῶν οὐσῶν,
ἀλλὰ τῷ πραγματικῷ ἠρωμένῳ. ἀνάγνωθι καὶ βιβ. μδ'. τιτ. α'.
διγ. η'. ἥτοι βιβ. να'. τιτ. α'. κεφ. η'. ὄλον. [Sch. u. III. 473.]

tem post redditam sortem debitam usurae indebitae da-
tae fuerint, omnino repetuntur. Lege constitutionem 21.
seu caput 69. Nec refragatur constitutio 3. huius tituli
seu cap. 52. Ibi enim ait, de praestandis usuris con-
venisse: hoc loco autem nulla fit pacti mentio.

Thalelaei. Ius huius constitutionis didicisti lib. de
rebus tit. de conditione indebiti.

LXVII. Debitor, qui debitum offerre vult et cur-
sum usurarum inhibere, creditori testato denuntiare¹⁾
debet, et ita offerre, et post oblationem in publico
loco deponere. Publicum autem locum intelligimus
vel aedes sacras, vel ubi magistratus deponi ea ius-
serit. Quo subsecuto periculum non amplius est de-
bitoris, et pignora solvuntur. Namque actio de pigno-
ribus²⁾ manifeste declarat, non inhiberi pignorum
repetitionem, si vel debitum solutum sit, vel per cre-
ditorem steterit, quodominus solveretur. Quod etiam
in traiectionibus servari oportet, ut post oblationem usura
sistatur et periculum, cum creditor non amplius actionem³⁾
adversus debitorem, sed vel contra deposita-
rium, vel in ipsas res habeat⁴⁾.

L. 19.
C. IV. 32.

1) testato denuntiari] Quid sit testato denun-
tari, quaere lib. 2. tit. 2. cap. 40.

2) actio de pignoribus] Latior contextus ha-
bet, *Serviana*. Et Thalelaeus ait, Servianae actionis
hanc esse formulam: Si paret, illum illi rem pignori
obligasse, nec debitum solvisse, nec per creditorem fac-
tum esse, quominus solveretur.

3) non amplius actionem] Thalelaei. Τὸ κατὰ
πόδας. Creditori scilicet actione in factum ad exactio-
nem earum non adversus debitorem, nisi forte eas re-
ceperit, sed contra depositarium, vel contra res omnes
competente.

Nota actionem, quae competit adversus eum, apud
quem pecunia deposita sunt.

4) vel in ipsas res habeat] Licet igitur ei
adversus quemcunque possessorem agere, quamvis apud
eum res depositae non sint.

LXVIII. Constitutiones de usuris emissae¹⁾ non
solum reis principalibus auxilio sunt, sed etiam fidei-
iussoribus²⁾ et mandatoribus.

L. 20.
C. eod.

1) constitutiones de usuris emissae] Theo-
dori. Neque a mandatore, neque a fideiussore ultra
legitimum modum usurae exiguntur. Interrogatio. Quid
ergo, fideiussor usurarum quoque nomine tenetur? So-
lutio. Maxime, si et usurarum nomine datus sit. Sic
enim habetur lib. 8. tit. 40. constit. 10. seu lib. 26. tit. I.
cap. 80.

Τὸ κατὰ πόδας. Constitutionibus sacris, quae ultra
certum modum usuras foenebris pecuniae exigi prohi-
bent, mandatoribus etiam et fideiussoribus subventum
est: quibus constitutionibus quasi mandator vel fideius-
sor conventus uti potes.

Thalelaei. Quoniam enim quaedam sunt defensio-
nes, quibus mandator non utitur, ut exceptio Senatus-
consulti Macedoniani, et in integrum restitutionis, me-
rito constitutio specialiter ei permisit uti constitutio-
nibus de usuris latis.

2) sed etiam fideiussoribus] Quod eiusmodi
defensiones et exceptiones non personales sint, sed rei
cohaereant. Lege et lib. 44. tit. 1. dig. 8. seu lib. 51.
tit. I. cap. 8. totum.

ε) Argumentum I. 20. C. h. t. traditur in Sch. i. ad Basil. XXIII. 3. cap. 63. Fabr. T. III, p. 471. κ) Fabr. in marg. addit μανδάτωροι. λ) Fabr. in marg. addit βοηθηταί.

L. 21.
C. IV. 32.

ξθ'. Ἐάν^{m)} ὁ χρεωστῶν κεφάλαιόν τεⁿ⁾ καὶ τόκους ἐν τῷ καταβάλλειν μὴ ἐμνημόνευσεν, ἐπὶ τίνι καταβάλλει, ἔξουσίαν ἔχει ὁ δανειστής, εἰ βούλεται, εἰς τοὺς τόκους μόνον καταλογίσασθαι τὰ καταβληθέντα.

Ἐάν ὁ χρεωστῶν κεφάλαιον] Θεοδώρου. Ὁ χρεωστῶν κεφάλαιον καὶ τόκον, εἰ καταβάλλῃ τῷ δανειστῇ νομισματὰ τινα καὶ μὴ εἴπῃ, ὑπὲρ τίνος κατέβαλεν, ἐν τῷ δεχομένῳ ἐστὶ δανειστῇ, εἴτε θέλει εἰς κεφάλαιον, εἴτε βούλεται εἰς τόκους αὐτὰ καταλογίσεσθαι. πλὴν ἴσθι, ὅτι κατὰ πρόληψιν εἰς τόκους καταλογίζεται τὸ ἀορίστως καταβαλλόμενον. κεῖται δὲ ἐν τῷ ἡ'. βιβ. tit. κδ'. διατάζει β'. ἦτοι βιβ. κ'. tit. ζ'. κεφ. κβ'. ὅτι ὁ λαβὼν εἰς ἐνέχυρον δούλους, ὀφείλει πρότερον εἰς τόκους καταλογίσεσθαι τὰς ἐπέρας αὐτῶν, καὶ τὸ ὑπόλοιπον τάξει εἰς κεφάλαιον. ὅμοιον δὲ φησι περὶ τῶν τόκων ἡ α'. διατάζει τοῦ μβ'. tit. ττ. τοῦ αὐτοῦ ἡ'. βιβ. ἦτοι βιβ. κς'. tit. ε'. κεφ. ρθ'. [Sch. x. III. 473.]

Τὸ κατὰ πόδας. Ἐάν τόκους παρασχεθῆναι δοθέντος ἐνεχύρου συννεφεύσῃ, καὶ ἐκ τοῦ παρασχεθῆναι γινομένης τῆς ἀριθμήσεως, μετὰ ταῦτα ἢ πρότερον, διὰ ποῖον χρέος τὴν καταβολὴν ἐποιήσῃ, μὴ ἐφανέρωσας, ἔσχη ὁ δανειστής εἰς τόκους σοὶ καταλογιστέας τῆς καταβληθείσης ποσότητος ἐνεχύρου. καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως. ἀπὸ συμφώνου δὲ θεματίζει τὸν τόκον. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνέχυρόν ἐστι, διὰ τοῦτο λέγομεν ἐρρωσθαι αὐτό, ἄλλως τε^{o)} καὶ καταβληθῆναι. εἰρηται δὲ ἐν τῷ α'. βιβ. τῶν δὲ ἔβους, ὅτι ἀπὸ συμφώνου τοκος ἐάν καταβληθῆναι, ἀσφαλῶς καταβάλλεται. ἐκ τοῦ παρασχεθῆναι γινομένης τῆς ἀριθμήσεως, εἰρηται, καὶ οὐκ εἶπε, μετὰ τὴν καταβολὴν· διότι εἰ μετὰ χρόνον τὴν καταβολὴν εἶπεν, ἤδη τοῦ δανειστοῦ προσηγορεύοντος ἐαυτῷ τὸ καταβληθῆναι εἰς τόκους, οὐκέτι δύναται ὁ χρεωστῆς λέγειν, ὅτι κατέβαλεν εἰς τὸ κεφάλαιον. εἶπω δὲ σοὶ ξένον νομίμον καὶ πολλοὺς ἀγνοούμενον. ἐάν τις χρεωστῆ ἀπὸ κεφαλαίου τυχὼν ρ. νομίσματα καὶ ἀπὸ τόκου ν', καὶ εἶπῃ οὕτως, ἀπὸ κεφαλαίου καὶ τόκου καταβάλλω σοὶ ξ'. νομίσματα, οὐ δοκεῖ πρὸς ἀναλογίαν διδοῖναι μὲν μ'. εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ρ', κ'. δὲ εἰς τοὺς τόκους τῶν ν'. νομισμάτων· ἀλλὰ πρότερον λαμβάνομεν ἐκ τῶν ξ'. τὰ ν'. νομίσματα τῶν τόκων, καὶ τότε τὰ λοιπὰ ὑπεξαίρουμένον ἐκ τοῦ κεφαλαίου. καὶ τοῦτο τὸ ἀνάγνωσμα εἰρηται ἐν τῷ μς'. ρ) βιβ. τῶν διγέστων ὑπὸ τὸν de solutionibus vel liberationibus tit. ἐν τῷ ε'. διγ. ἐν τῷ τέλει τοῦ διγ. ἦτοι βιβ. κς'. tit. ε'. κεφ. ε'. θεμ. τελευτ. [Sch. x. III. 473. sq.]

L. 22.
C. eod.

ο'. Ὁ^{q)} μὲν τόκος ἀπὸ συμφώνου δύναται διὰ παρακατασχέσεως^{r)} ἐνεχύρων^{s)} λαμβάνεσθαι παρὰ τοῦ^{t)} δανειστοῦ. ἐάν δὲ ἀντὶ τόκου πρόστιμον συμφωνηθῆ^{u)}, οὐδὲ ἀγωγὴν ἔχει ἀπὸ τοῦ συμφώνου, ἀλλ' οὐδὲ παρακατάσχεσιν.

Ὁ μὲν τόκος ἀπὸ συμφώνου] Τὸ κατὰ πόδας. Ἐνεχύρων μὲν παρεπιθεμένων οἱ τόκοι, οὔτινες χωρὶς ἐπερωτήσεως ἀπαιτεῖσθαι οὐκ ἠδύνατο, ἀπὸ συμφώνου κατέχασθαι δύναται. οὕτως οὖν ἔχοντος τοῦ νομίμου, ὅτε μηδὲν τοιοῦτον συμφώνου γενομένου ἤτῃς ποσότητος πρόστιμον παρασχεθῆναι συμπεφώνηται, οὐδὲ παρακατεῖσθαι τί ποτε πλέον καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐνεχύρων λύσιν συνωθεῖσθαι τῇ τάξει τῶν νόμων θεωρεῖς. [Sch. y. III. 474.]

Θαλαλαίου. Μὴ γενομένου συμφώνου, φησί, περὶ τόκων, ἀλλὰ πρόστιμον, οὐκ ἐστὶ παρακατάσχεσις. [Sch. y. III. 474.]

Σημείωσαι, ὅτι ἐπὶ τῶν στρίκτων πρόστιμον ἀπὸ συμφώνου οὐκ ἀπαιτεῖται, εἰ μὴ γένηται ἐπερωτήσις· καὶ ὅτι οὐδὲ παρακατάσχεσις ἀρμόζει τῶν ἐνεχύρων ἐπὶ τῷ τοιοῦτῳ πρόστιμῳ. [Sch. y. III. 474.]

Σὺ δὲ μοι νόει, τῶν ἐνεχύρων μὴ ὑποτεθέντων ἐπὶ τοῖς τόκοις καὶ μὴ γενοῦτος ἐπὶ τούτῳ συμφώνου, οὐκ ἐστὶν παρακατάσχεσις. [Sch. y. III. 474.]

LXIX. Si debitor sortis¹⁾ et usurarum, cum solveret, non expresserit, propter quid solutionem faceret, facultatem creditor habet, si velit, in usuras tantum imputandi solutam pecuniam.

1) si debitor sortis] Theodori. Qui sortem et usuras debet, si aliquid creditori solverit, nec dixerit, in quid debitum solverit, in arbitrio creditoris accipientis est, utrum in sortem, an in usuras pecuniam solutam imputare velit. Verum sciendum est, ex praesumptione in usuras imputari, quod indefinite solutum est. Libro autem 8. tit. 24. const. 2. seu lib. 25. tit. 7. cap. 22. dicitur, eum, qui mancipia pignori accepit, operas eorum primum in usuras imputare debere, et residuum in sortem. Simile ait de usuris constitutum l. tit. 42. eiusdem libri 8. seu lib. 26. tit. 5. cap. 109.

Τὸ κατὰ πόδας. Si usuras praestari pignore dato convenerat, et in continenti numeratione facta, postea vel antea, propter quod debitum solutionem feceris, non designasti, habuit creditor in usuras tibi accepto ferendae solutae quantitatis facultatem. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Pone usuras ex pacto debitas. Sed quia pignus datum est, ideo hoc valere dicimus. Alioquin non valeret, nisi solutae essent. Dicitur autem lib. 1. de rebus, si usurae ex pacto solvantur, recte eas solvi. Ait, in continenti numeratione facta, non autem, post solutionem: nam si postea solutionem dixerit, et cum creditor iam apud se constituit in usuras solutum, debitor amplius dicere non potest, se in sortem solvisse. Novum autem ius est et multis ignotum, quod dicam. Si quis ex sorte puta centum debeat, et usurarum nomine quinquaginta, et ita dixerit: Ex sorte et usuris sexaginta tibi solvo: non videbitur pro rata in sortem centum nummos quadraginta solvisse, et in usuras quinquaginta nummos viginti: sed ex sexaginta prius quinquaginta deducimus, quae usurarum nomine debentur, et quod supererit, de sorte deducimus. Idque extat libro 46. Digestorum titulo de solutionibus vel liberationibus dig. 5. in fine, seu lib. 26. tit. 5. cap. 5. them. ult.

LXX. Usuras ex pacto¹⁾ per retentionem pignorum creditor consequi potest. Sed si vice usurarum poenam praestari convenerit, neque actionem habet ex pacto, nec retentionem.

1) usuras ex pacto] Τὸ κατὰ πόδας. Pignorum quidem intervenientibus usurae, quae sine stipulatione peti non poterant, ex pacto retineri possunt. Sic igitur iure constituto, cum huiusmodi nullo interposito pacto certae summae praestari poenam convenerit, nec retineri quidquam amplius, et ad pignorum solutionem urgeri te disciplina iuris perspicis.

Thalelaei. Nullo, inquit, de usuris interposito pacto, sed de poena, retentio non est.

Nota, in strictis actionibus poenam ex pacto non peti, nisi stipulatio interposita sit: neque ob poenam eiusmodi retentionem pignorum competere.

Tu vero sic accipe, ut, si nec pro usuris pignus obligatum sit, nec pactum interpositum, retentio non sit.

m) L. 21. C. h. t. totidem verbis legitur in Syn. p. 249. n) τε in Syn. deest. o) Fabr. in marg. addit: οὐκ ἔρρωται εἰ μὴ. p) Hunc locum laudat scholium in Syn. p. 249. huic Basilicorum loco subiectum his verbis: Ἐρρωται ἐν τῷ μς'. βιβλίῳ διατάζει (lege διγέστω) ε'. tit. γ'. ὅτι, ἐάν τις χρεωστῶν ἀπὸ κεφαλαίου καὶ τόκων καταβάλλῃ σοὶ ξ'. II., δοκεῖ πρὸς ἀναλογίαν διδοῖναι, μ'. μὲν εἰς κεφάλαιον, κ'. δὲ εἰς τόκον. q) L. 22. C. h. t. legitur in Syn. p. 249. r) Syn. κατασχέσεως. s) Syn. ἐνέχυρον. Leuncl. in marg. ἐνεχύρων. t) τοῦ inserui cum Syn. Deest apud Fabr. u) Syn. συμφωνηθῆ.

οά. Ἐπί ν) καρπῶν δανειζομένων ἕξῃστι καὶ πλεονα τόκον ἐπερωτῶν διὰ τὸ ἄδηλον τῶν καρπῶν.

ἐπὶ καρπῶν δανειζομένων] Θεοδώρου. Καρπῶν δανειζομένων καὶ πλεονα τόκος ἐπερωτῶται, δηλονότι μὴ ὄν τῆς ἑκατοστῆς περαιτέρω, ὡς ὑπεξαίρει ἢ κς. διατ. τοῦ παρόντος τῆς. ἦτοι τὸ ὀδ. κεφαλαίου. μὲνησο τῆς ια. διατάξεως τοῦ αὐτοῦ προκειμένου τίτλου ἦτοι τοῦ νθ. κεφαλαίου. ἀναγνωθὶ τὴν περὶ τῶν δανειζομένων γεωργοῖς νεαράν, ἄλλο διατυποῦσαν περὶ καρπῶν δανειζομένων γεωργοῖς. [Sch. z. III. 474. sq.]

Τὸ κατὰ πόδας. Ἐλαίου μὲν νν) οἰωνδήποτε καρπῶν δανειζομένων ὁ λόγος τοῦ ἀδήλου τιμήματος τῆς προσθήκας τῶν τόκων τῆς αὐτῆς ὕλης συνεβούλευσε δεχθῆναι. καὶ τὸ μὲν κατὰ πόδας οὕτως, σημειῶσαι δὲ τὸ νομίμον, ὅτι ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἄλλῃ χρῆ καὶ τὸν τόκον συνδόξαι, μὴ ἐπὶ νομίμασιν. ἔαν γὰρ δανείω ἐν ἀργύρῳ σοι οἶτον καὶ συμφωνήσω λαβεῖν τόκον νν), αὐ δύναμαι τὸ νομίμον μέτρον ὑπερβαίνειν τῆς ἡμικατοστῆς, εἰ μήπου τὸ τῶν καρπῶν δάνειον ἐγένετο πρὸς γεωργόν. ἀναγνωθὶ γὰρ κεφ. ος. καὶ τῆς ἐκεῖ παραγραφῆς. [Sch. z. III. 475.]

πλεονα τόκον ἐπερωτῶν] Καὶ τοῦτο ἄλλιν μὴ ἐν νομίμασιν, ἀλλ' ἐν καρποῖς. ἀναγνωθὶ γὰρ τὴν ἕξωθεν παραγραφὴν τοῦ Παλαιοῦ. [Sch. a. III. 475.]

διὰ τὸ ἄδηλον τῶν καρπῶν] Πολλάκις ν) γὰρ δανείσας ρ. μῶδιον οἶτον ν) συμφωνήσα ν) λαβεῖν κατὰ μῆνα α) ἓνα μῶδιον ὑπὲρ τόκον, ὁ ἔστιν ὅσον ἐν τῷ γενήματι β) ἑκατοστή. ἀλλ' ἴσως ὅτε ἐδανείσα ν) τοῖς ρ. μῶδιον, ἵκανοὶ ἦσαν οἱ ρ. μῶδιοι ζ. νομίματων δ). γνωμένης ε) ἐν τοῖς ὑστερον καιροῖς εὐφορίας διδούς μοι ἐκείνος ι) μῆνιαῖον μῶδιον οὐκέτι κ) ἑκατοστῆς ἄξιον η) δίδωσί μοι τόκον, ἀλλὰ διμοίριον ι) ἑκατοστῆς τούτου γὰρ ἐποίει κ) ἢ τοῦ μῶδιον διατίμησις, ὡς εἰρηται λ), διὰ τὴν γενομένην ὑστερον εὐφορίαν. [Sch. b. III. 475.]

οβ. Ἡ μήτηρ τὰ πράγματα τῶν ἰδίων παιδῶν χειρίζουσα μείζων οὐσα τῶν κέ. ἐνιαυτῶν, ὡς πῦς ἀλλότρια διοικῶν πράγματα, τόκους ἀπαιτεῖται παρασχέειν ὡν διώκησε πραγμάτων.

ἡ μήτηρ] Θεοδώρου. Ὁ μείζων τῶν κέ. ἐτῶν διοικῶν τινα πράγματα διλιγεντίαν ἀπαιτούμενος τόκους μεθοδεύεται διὰ τῆς γενομένην γενομένου. καὶ περὶ μὲν τῆς διλιγεντίας ὁμοίως φησὶν ἢ κ. διτάξις τοῦ β. βιβλίου ἦτοι βιβ. ιζ. τι. β. κεφ. κ. περὶ δὲ τῶν τόκων τὸ αὐτὸ λέγει ἢ ιη. διατ. τοῦ αὐτοῦ τι. καὶ βιβλίου. [Sch. c. III. 475.]

Θαλαλαίου. Ὁ νεογιογέστορ διλιγεντίαν χρεωστῆ ἤχουν ἐπιμέλειαν, αὐ μόνον ὄσιν περὶ τὰ ἴδια πράγματα, ἀλλ' ὄσιν ὁ ἐπιμελέστατος ἀνή χρεωστῆ. τὴν ἄσιν ἐπιμέλειαν ἀπαιτεῖται καὶ περὶ τὰ διοικηθέντα ὑπ' αὐτοῦ πράγματα. [Sch. c. III. 475.]

Τοῦ Νικαίου. Οὐ μοι δοκεῖ, τὸν νεογιογέστορα ἄσιν ἐπιμέλειαν ἀπαιτεῖσθαι τοιαύτη γὰρ ἔστιν, ἢ ἀπαιτούμεν τὸν ἐπιμελέστατον ἄνδρα ἀλλὰ μετρίαν. καὶ ἀναγνωθὶ βιβ. ιζ. τι. β. κεφ. κ. καὶ τὴν ἐκεῖ β. παραγραφὴν, καὶ τι. αὐτοῦ α. κεφ. ια. ὁ φησὶν Ὁ τὰ τοῦ ἀπόντος καὶ ἀγνοούντος διοικῶν δόλον καὶ ἀμέλειαν χρεωστῆ. ἀναγνωθὶ καὶ τὸ β. θέμα τοῦ ιγ. κεφ. καὶ ἴνα μὴ σοι ἐναντιωθῆ, θεμισίσιον ἐνταῦθα ἀνήβρους τοὺς παῖδας. τοιοῦτων γὰρ αὐτῶν ὑποτιθεμένων καλῶς ἂν τις ἀπαιτήσῃ τόκους τὴν μητέρα. οὐδὲ γὰρ δυνήσεται προβαλλεσθαι, ἔχον τοὺς παῖδας διάθεσιν μὴ ἀπαιτεῖν τόκους ποία γὰρ διάθεσις τῶν ἀνήβρων; καὶ λοιπόν, ὡς ἀπαιτούμενη φροντίζειν τῶν παιδῶν καλῶς αὐτοὺς ἀπαιτηθήσεται μ). ἢ ἀπόθου τοὺς παῖδας τελείους καὶ ἔχοντας ἕθος δανείζειν, καθὼς ἐκέισε μεμαθήκαμεν. ζῆτει κεφ. ιζ. καὶ τὴν ἐν τῷ τέλει αὐτοῦ νέαν παραγραφὴν, καὶ βιβ. ιζ. τι. α. κεφ. ιζ. θέμα παρατέλετον, καὶ κεφ. ιζ. θεμ. β. καὶ κεφ. ιη. καὶ τὴν ἐκεῖσε παραγραφὴν. [Sch. c. III. 475. sq.]

LXXI. In fructibus creditis 1) maiores quoque L. 23. usuras stipulari 2) licet propter fructuum incertitudinem 3). C. IV. 32.

1) in fructibus creditis] Theodori. Fructibus mutuo datis maiores quoque usuras stipulari licet, si modo centesimam non excedant, ut excipit constitutio 26. huius tituli seu cap. 74. Memineris constitutionis II. eiusdem tituli propositi seu capitis 59. Lege Novellam (32.) de his, quae agricolis creduntur, quae aliud statuit de fructibus agricolis creditis.

Τὸ κατὰ πόδας. Oleo quidem vel quibuscumque fructibus mutuo datis, incerti pretii ratio additamenta usurarum eiusdem materiae suasit admitti. Atque ita τὸ κατὰ πόδας. Nota autem, quod ait constitutio, necesse esse, ut convenerit de usuris in eadem materia, non in pecunia recipiendis. Nam si frumentum tibi credidero, et pepigero, ut usurae in pecunia praestarent, non possum legitimum modum excedere dimidiae centesimae, nisi fructus crediti sint agricolae. Lege enim cap. 76. et ibi adnotationes.

2) maiores usuras stipulari] Idque rursus non in pecunia, sed in fructibus. Lege enim adnotationem Antiqui extrinsecus positam.

3) propter fructuum incertitudinem] Fortasse enim cum centum modios frumenti mutuos darem, pactus eram, singulis mensibus unum modium usurarum nomine mihi dari, quod in fructibus est centesima. At fortasse cum modios illos centum mutuos darem, nummis sex centum modii venibant. Verum sequenti tempore fertilitate subsecuta, cum ille menstruum mihi modium praestat, non centesimam, sed bessem centesimae dependit: hoc enim efficit aestimatio modii, ut dictum est, propter insecutam ubertatem.

LXXII. Mater 1) maior viginti quinque annis, L. 24. quae filiorum suorum negotiis gerit, sicut quilibet C. eod. negotiorum gestor, pecuniae, quam administravit, usuras praestat.

1) mater] Theodori. Maior viginti quinque annis, qui alicuius negotia gessit, cum diligentiam praestet, usurarum nomine convenitur actione negotiorum gestorum. Et de diligentia idem ait constitutio 20. tit. 8. lib. 2. seu lib. 17. tit. 2. cap. 20. De usuris autem idem ait constitutio 18. eiusdem tituli et libri.

Thalelaei. Negotiorum gestor diligentiam praestat, non solum qualem suis rebus adhibet, sed qualem diligentissimus vir debet. Summam diligentiam praestat in negotiis a se gestis.

Nicaei. Non puto, negotiorum gestorem summam diligentiam praestare: eiusmodi enim diligentia est, quam a viro diligentissimo exigimus: sed mediocrem. Et lege lib. 17. tit. 2. cap. 20. et ibi secundam adnotationem, et eiusdem libri tit. 1. cap. 11. quo dicitur: Qui negotia absentis et ignorantis gerit, dolum et culpam praestat. Lege et them. 2. cap. 13. et ne tibi obstet, finge, hoc loco liberos esse impuberes. Nam si tales esse fingantur, recte quis usuras a matre exiget. Neque enim allegare poterit, liberos affectum habere usurarum non petendarum: nam quis affectus impuberum esse possit? Itaque cum liberorum curam gerere debeat, recte usurae ab ea exigentur. Vel finge, liberos perfectae aetatis fuisse, et foenerare solitos, ut ibi didicimus. Quaere cap. 37. et in fine eius novam adnotationem, et lib. 17. tit. 1. cap. 17. thema penultimum, et cap. 37. them. 2. et cap. 38. et ibi adnotationem.

ν) L. 23. C. h. t. totidem verbis legitur in Syn. p. 249. et apud Harm. III. 7. §. 22. νν) Adde ἢ. w) Locus ita constitutus est: εἰ γὰρ δανείσω σοι οἶτον, καὶ συμφωνήσω ἐν ἀργύρῳ λαβεῖν τόκον. x) Idem scholium habet Syn. p. 249. sq. y) οἶτον deest in Syn. z) Sic lego cum Syn. Fabr. συμφωνήσο. α) κατὰ μῆνα deest in Syn. β) Syn. ἐπὶ τῷ γενήματι νομίματι. Lege γενήματι. c) Syn. ἐδανείσατο. d) Syn. ζ'. τῷ νομίματι. e) Lege γενομένης cum Syn. quae addit δὲ post verbum γενομένης. f) Syn. τὸ inserit ante μῆνιαῖον. Lege τόν. g) Syn. οὐχὶ pro οὐκέτι. h) ἄξιον deest in Syn. i) Syn. διμοίριον, scil. τόκον. k) Syn. ἐποίησεν. l) Verba ὡς εἰρηται desunt in Syn. m) Fabr. ἀπαιτησεται.

L. 25.
C. IV. 32. ογ'. Καὶ ὑπὲρ χρυσοῦ καὶ ὑπὲρ ἀργύρου καὶ ὑπὲρ ἐσθῆτος γενομένου χειρογράφου καὶ ἐπερωτῶσθαι δύνανται τόκος, καὶ καταβάλλεσθαι ὀφείλει.

καὶ ὑπὲρ χρυσοῦ] Θεοδώρου. Οὐ μόνον ἐπὶ χρυσοῦ δανειζομένου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀργυρίου καὶ ἐπὶ ἐσθῆτος ἀπαιτεῖται νόμιμος τόκος, ἐὰν μὴ^{α)} προβῇ χειρόγραφον. μὴ ἐναντιωθῆ σοι ἢ α'. διατ. τοῦ παρόντος τίτλου ἤτοι τὸ ν'. κεφ. ὑπέβλε δε τοὺς ἀγγροπρατάς διὰ τὴν ρλς'. νεαράν. [Sch. d. III. 476.]

Δηλονότι διατιμωμένων τῶν εἰδῶν. ἄλλως γὰρ οὐ δύναμεθα καταλαβεῖν, πόσος ἐστὶν ὁ τόκος, εἰ μὴ πρότερον ἢ τούτων διατιμῆσις γένηται. [Sch. d. III. 476.]

L. 26.
C. eod. οδ'. Τῆς^{ο)} διατάξεως τῆς βουλομένης τὰς προσωπικὰς ἀγωγὰς φθείροσθαι τριάκοντα ἐνιαυτοῖς εἰς ἐνεχθείσης ὁ ἥρωσ Πατριχίος μέθοδον ἐπενόει τὴν^{ρ)} τοιαύτην, ὥστε, φησὶν, ἀναιρεῖσθαι τὴν προσωπικὴν ἀγωγὴν τῆ τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν^{α)} παραδρομῆς ἀναιρεῖσθαι^{ρ)} ὅν ἐπὶ τῷ κεφαλαίῳ καὶ μόνῳ^{β)}, ἐπειδὴ μετὰ^{γ)} τὴν τοῦ κεφαλαίου δόσιν διέδρομεν^{δ)} τριακονταετηρίς, οἱ δὲ τόκοι, φησὶν, ἀπαιτεῖσθωσαν. οὐδὲ γὰρ πάντως, φησὶν, ἀπεκλείσθησαν οἱ τόκοι τῆ τριακονταετηρίδι, ἐπειδὴ ὁ τόκος καθ' ἕκαστον^{ε)} ἐνιαυτὸν τίχεται. τριάκοντα ἐνιαυτῶν ἐπὶ τῷ κεφαλαίῳ παραδρομόντων εὐρίσκειται ἐπὶ τῷ τόκῳ τοῦ α'.^{ν)} ἐνιαυτοῦ δραμόνια καθ'. ἕτη. ἐπὶ δὲ τῷ τόκῳ τοῦ δευτέρου ἐνιαυτοῦ κη'. καὶ οὕτως^{ω)} ἐφέξῃς ἐπὶ τοῖς τόκοις τῶν μετὰ ταῦτα ἐνιαυτῶν ἐλάττων χρόνος εὐρίσκειται διαδρομῶν. τὸ δὲ αὐτὸ^{ξ)} ἔλεγε καὶ περὶ καρπῶν, ὅπερ καὶ περὶ τόκων. ἢ τοίνυν παροῦσα διάταξις^{υ)} ἀναιρεῖ τὸ τοιοῦτον νόμιμον, λέγουσα, ὅτι ὑποπὸν ἐστὶ, τῆς πρωτοτύπου ἀγωγῆς ἀναιρεθείσης περὶ τόκων ἢ καρπῶν φιλονεικεῖν. ὀρίζει^{ζ)} δὲ καὶ ποσότητι ῥητήν^{α)} τοῖς τόκοις^{β)}, ἵνα οἱ μὲν^{γ)} ἀπὸ ἡλονστρίων καὶ ἀνωτέρω^{δ)} ἄχρι τρίτου^{ε)} ἑκατοστῆς μόνου^{ς)} δανειζοσιν^{ε)}. ἀγγροπρατῆ^{η)} δὲ καὶ ἔμποροι ἄχρι διμοιρίας^{ι)} ἑκατοστῆς^{κ)}. οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἄχρι ἡμίσεως^{λ)} ἑκατοστῆς. εἰ δὲ πρὸς οἶκον εὐαγγῆ^{μ)} τὸ δάνειον εἴη^{ν)}, τότε πάντες οἱ εἰρημένοι μόνον τὸν ἀπὸ τετάρτου^{ο)} ἑκατοστῆς τόκον λαμβανέτωσαν. ἐπὶ δὲ^{ρ)} τῶν ναυτικῶν δανείων καὶ ἐπὶ τῶν δανειζομένων εἰδῶν^{ρ)} καρπῶν^{ρ)}, ἐφ' ὧν τὸ παλαιὸν ἐξῆν πλείονα τόκον ἐπερωτῶν^{ς)}, μόνον μέντοι ἕως ἑκατοστῆς, καὶ μὴ περαιτέρω, μὴ βουλομένη^{τ)} μήτε^{υ)} διὰ πυροκατασχεσεως ἐνεχύρων μείζονα τόκον λαμβάνεσθαι, μήτε^{υ)} τοὺς δικαστὰς ποτε καταδικάζειν^{ν)} εἰς πλείονα τόκον, προφάσει τῆς τῶν τόπων συνηθείας. εἰ δὲ τις μείζονα^{ω)} τόκον λάβῃ^{ξ)}, εἰς τὸ κεφάλαιον αὐτὸν καταλογίσεσθαι^{υ)}. μὴ ἐξεῖναι δὲ^{ζ)} τοῖς δανεισταῖς λαμβάνειν παρὰ τῶν δανειζομένων τινὰ

LXXIII. Pro auro¹⁾, et pro argento, et pro veste facto chirographo, usura et promitti potest, et solvi debet.

1) pro auro] Theodori. Non solum pro auro credito, sed et pro argento et pro veste usura legitima exigitur, si chirographum factum sit. Neque obstat constitutio l. huius tituli, seu cap. 50. Excipe argentarios propter Novellam 136.

Scilicet si species aestimatae sint. Aliter enim intelligere non possumus, quanta sit usura, nisi prius earum aestimatio facta sit.

LXXIV. In ea constitutione¹⁾, quae actiones personales tricennio extinguere vult, clarissimus Patricius hanc viam rationemque excogitavit. Itaque ait, actionem personalem tolli triginta annorum lapsu. Tollatur igitur sortis tantum nomine, quia post sortem datam tricennium transactum est: at usurae, inquit, petantur. Non enim, inquit, tricennio exclusae sunt usurae, cum usurae singulis annis nascantur²⁾. Triginta annis elapsis ratione sortis, inveniuntur ratione usurarum primi anni transacti anni XXIX. deinde secundi anni usurarum ratione anni XXVIII. atque ita deinceps pro usuris annorum sequentium minus tempus elapsum deprehenditur. Idem et de fructibus, quod de usuris, dicebat. Haec igitur constitutio ius illud tollit, dicitque, absurdum esse³⁾, actione principali extincta, de usuris aut fructibus disputare. Definit et certam quantitatem usurarum, ut illustres quidem personae⁴⁾, et qui supra eos sunt, usque ad tricentim centesimae duntaxat usuras stipulentur: argentarii vero et negotiatores usque ad bessem centesimae: ceteri autem omnes usque ad dimidiam centesimae. Quodsi venerabili domui pecunia credatur, omnes, qui supra memorati sunt, usuras quadrantibus⁵⁾ percipiant. In traiectionibus autem pecuniis, vel speciebus sive fructibus mutuo datis, in quibus antea usuras maiores stipulari licebat, tantummodo usurae centesimae praestentur, non maiores, nec permittit constitutio, ut per retentionem pignorum usurae graviores accipiantur, neque ut iudices unquam in usuras maiores quemquam condemnent sub obtentu consuetudinis in locis obtinentis. Si quis autem maiores usuras acceperit, in sortem eae imputentur. Nec liceat creditoribus, aliquid a debitoribus accipere nomine siliquarum, quas vocant, aut sportularum, seu consuetudinum. Si quid autem acceperint, in sortem id imputetur. Nec liceat per interpositam personam maiores usuras accipere, ut verbi causa persona illu-

α) Fabr. in marg. notat, fortasse delendam esse negationem. ο) L. 26. C. h. t. tota legitur in Syn. p. 250. ρ) τὴν addo cum Syn. Deest apud Fabr. ρ) Syn. ἐτῶν. ρ) Syn. ἀνηρείσθω. ρ) Syn. ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου καὶ μόνον. ι) Syn. κατὰ pro μετὰ. υ) Syn. καθ' ἕκαστον. Leuncl. in marg. καθ' ἕκαστον. υ) Syn. τοῦ πρώτου. ω) Syn. οὕτως. ξ) αὐτὸ inserui cum Syn. Deest apud Fabr. υ) Syn. ἢ τοίνυν διάταξις ἢ παροῦσα. ζ) Inde a verbo ὀρίζει hoc habet et Harm. III. 7. §. 23. et Attaliata tit. XX. §. 3. Harm. incipit: ἢ διάταξις ὀρίζει καὶ. Epitomen L. 26. §. 1. C. h. t. exhibet Blastares Syntagm. Alphab. lit. T. cap. 7. in Beveregii Synod. T. II. P. II. p. 246. α) Syn. ῥητόν. Leuncl. in marg. ῥητήν. β) Post τόκοις Attal. addit ἢ διάταξις. γ) Syn. εἰ μὲν. Leuncl. in marg. οἱ μὲν. δ) Post ἀνωτέρω Attal. habet: τέσσαρα νομισματα ἐπερωτῶσιν ὑπὲρ τῆς λίρας τόκον καὶ μόνον. ε) Harm. τριῶν. ρ) Syn. Harm. μόνον. γ) Sic lego cum Syn. et Harm. Fabr. δανειζοσιν. η) Syn. ἀγγροπρατῆται. ι) Syn. Harm. Attal. διμοίρον. κ) Post ἑκατοστῆς Attal. addit: ἤτοι νομισματα ἢ. λ) Syn. et Harm. ἄχρι ἡμίσεως. Attal. pro ἄχρι ἡμίσ. ἐκατ. habet ἄχρι νομισμάτων ἕξ. μ) Attal. εὐαγγῆ οἶκον. ν) Attal. ἢ. Reliqua, quae Attaliata habet, differunt a Basilicis. ο) Harm. τετάρτης. ρ) Syn. ἐπειδὴ. Leuncl. in marg. ἐπὶ δέ. Syn. καὶ addit post ἐπειδὴ. ρ) Syn. εἴτε. ρ) ἢ καρπῶν deest apud Harm. ρ) ἐπερωτῶσιν deest in Syn. ι) Syn. βουλομένοι. Leuncl. in marg. βουλομένη. Ceterum nota, haec, quae de usuris maioribus nec pignoris retentione capiendis hoc loco dicuntur, hausta esse ex L. 27. §. 1. C. h. t. idque Fabrotum adnotasse in marg. T. III. p. 460. υ) Harm. μηδέ. υυ) Fabr. μηδέ. υ) Lego καταδικάζειν cum Syn. et Harm. Fabr. δικάζειν. ω) Harm. πλείονα. ξ) Harm. λάβου. υ) Harm. λογίσεσθαι, cui verba addit haec: κἄν ὅπως δῆποτε λάβῃ, ἢ τι ἕτερον καθ' οἰονδύτινα τρόπον. Hactenus Harm. ζ) δὲ addo cum Syn. Deest apud Fabr.